

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Brødeskov

Jul 90

Lokalbanken

i Hillerød

- din egen bank

HOVEDKONTOR: Slotsgade 36, 3400 Hillerød. Telf: 42 26 07 00

ØSTRE AFD.: Skansevej 43, 3400 Hillerød. Telf: 42 26 07 70

NYHUSE AFD.: Frederiksværksgade 33, 3400 Hillerød. Telf: 42 26 07 15

31 69 68 22

DMV Varmecenter ApS - Buddinge Hovedgade 156 - 2860 Søborg

Biltelefon 30 42 42 48.

Vær Duus med varmen

Svigter oliefyret

eller varmeanlægget

er vi 7 radiostyrede biler

lige i nærheden.

v/JØRGEN DUUS, "DAMHUSET", HAMMERSHOLT BYVEJ 41, 3400 HILLERØD
tlf.: 42 27 38 68

BRØDESKOV

JUL 90

REDAKTION

Ellen Andersen (ansvarshavende)
H.K. Ejlskov
Knud Jensen
Knud Kræmmer
Birte Mortensen
Inge Pedersen
Lisbet Rubinstein
Jørgen Sandberg
Poul Walbjørn
Karen Werchmeister
Knud Werchmeister

SALG

Børn besøger husstandene.
Butikker i området samt boghandlere
i Hillerød og Allerød.
Iøvrigt: Ellen Andersen
Tlf. 42 26 19 80

PRIS

Kr. 25,- incl. moms

Tidligere årgange kr. 10,-/stk.
alle årgange samlet kr. 60,-.

KASSERER

Peer Kvist

TRYK

Kregme Bogtryk

FORSIDE

Karen Werchmeister

FOTOS

Knud Kræmmer m.fl.

TEGNINGER

Karen Werchmeister m.fl.

KÆRE LÆSER!

"Den, der kun ta'r spøg for spøg, og alvor kun alvorligt, han har faktisk fattet begge dele lige dårligt!" står der i et af Kumbels gruk. Det handler om ikke at tage tingene for pålydende, men også at læse mellem linierne og forstå, at den mest løsslupne historie kan have en dybere mening, såvel som de mere alvorlige kan have et lunt glimt i øjenkrogen.

Om indholdet af Brødeskov Jul 90 tilhører den ene eller anden kategori vil vi overlade til læserne at afgøre. Vi tror nok, at der er en blanding af begge dele, og at der vil være underholdning for hele familien.

Overskuddet fra salget af Brødeskov Jul 90 er også afsat til underholdning for områdets beboere, idet det vil blive givet til Brødeskov Teatergruppe til hjælp til anskaffelse af nyt lysanlæg.

Vi håber at læserne vil føle sig godt underholdt af denne 18. udgave af Brødeskovområdets eget julehæfte. Vi ønsker alle en rigtig Glædelig Jul samt et Godt Nytår.

Redaktionen

UDGIVELSE M.V.

Brødeskov Borgerforening.

Vi vil gerne udtrykke en tak for hjælp og bidrag fra forfattere m.fl., samt for de fotos og tegninger, som vi har fået lov at trykke.

Tak til annoncørerne for støtten.

Hammersholt Teglværk

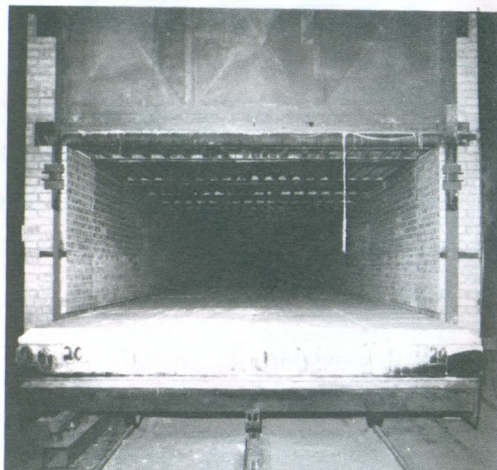
Af Axel Nielsen.

Det var med et vist vemod, at man læste i den lokale avis, at man ville nedlægge Hammersholt Teglværk. Som arbejdsplads har det trods alt bestået i ca. 100 år.

Hammersholt og Lille Sverige er bygget op omkring teglværket, og alle havde på en eller anden måde tilknytning til denne store arbejdsplads.

Det første teglværk, "det gamle", var fra omkring århundredskiftet. I 1921 byggede Frederiksholm "det nye" teglværk, det vil sige, at der i sæsonen maj til oktober næsten var 200 arbejdere beskæftiget. I 1956 nedtoges det gamle teglværk og 50 arbejdspladser forsvandt. I 1957 begyndte man at modernisere "det nye" teglværk ved at lave moderne tørrekamre, og i 1964 moderniserede man yderligere ved at bygge 2 tunnelovne og sætte en blødstensmaskine op samt bygge flere tørrekamre.

De to tunnelovne kunne brænde hver 300.000 sten pr. uge, så værkets kapacitet blev 25-30 mill. sten om året, og det med en arbejdsstyrke på ca. 50 mand.

Hvordan var så arbejdsforholdene på så stor en arbejdsplads, og hvad tjente man? Ved at studere ca. 60 år gamle lønsedler ser man, at teglværksarbejderens løn lå på ca. 2500 til 3000 kr. om året, men det gjaldt kun helårsarbejderne - ovnsarbejdere og brændere. De fleste arbejdere var kun i gang fra maj til november, så lønnen lå mange gange på under 1000 kr. om året, så det var noget med at gå arbejdsløs hver vinter. Så måtte man klare sig, som man bedst kunne. Haverne dengang var nytteha-

Udbetalt Arbejdsløn i Ugen 12 - 20/12 1933 .

Navn	Beløb	Kvittering
Martinus Hansen	5895	
Martinus Hansen	5895	Martinus Hansen
Jens Skodder	5895	
Gang Hansen	5895	Fr. 233.71
Krist Andersen	6571	
Kristen Olsen	6580	A. Olsen
Krist Andersen	6580	
Phil Madsen	6580	Fr. 263.21
Anton Petersen	6561	Anton Petersen
Carl Christensen	6561	Fr. 131.22
Lige Hansen	5000	
Jens Jensen	5000	J. Jensen
Phil Madsen	5000	
Carl Hansen	4824	Carl Hansen
Paul Møller	4836	Fr. 105.54
Anders Voldby	4889	Anders Voldby
Jens Hansen	4889	Fr. 97.78
Gang Madsen	4678	Gang Madsen
Anders Skovsgaard	4678	Fr. 93.56
Phil Hansen	3696	Anders Andersen
Anders Andersen	3675	Fr. 75.68
Gottfred Hansen	1144	
Carl Christensen	1144	
Gang Hansen	528	J. Christensen
Carl Hansen	528	
Gang Hansen	528	Fr. 28.72
Gang Hansen	5000	Gang Hansen
	124142	

Underskrift: Phil. Voldby.

ver, og høns havde alle. Der var også mange, der havde gris. Brændsel hentede konerne i skoven, og så med nogle kasser sild klarede den lille mand vinteren, men det var kun med en utrolig nøjsomhed, at det gik, for der var mange børn.

En af søndagsfornøjelserne var, at naboen kom hen og så på grisen.

Roste den og fik en dram. Så fulgtes de ad til næste nabo, roste grisen og fik en dram, og sådan blev de ved. Så kan man selv tænke sig til resten. . .

Arbejdsforholdene på de 2 teglværker var vel efter datidens forhold gode. Hammersholt Teglværker var kendt for sine mange jubilæer - 25 - 40 - og enkelte på 50 år - og alene det siger vel lidt om arbejdspladsen.

Helt op til 1965 foregik al transport med trillebør, og det var ikke ualmindeligt, at en mand havde fat i 30.000 sten på en dag (å 3 kg) eller at konerne, som tog sten af transportøren (en kæde med skåle, hvorpå stenene stod), håndterede 40-50.000 sten om dagen. 5 damer satte sten af i tørrekamrene, ca. 8-10.000 hver - ingen ringe præstation - og de har vel fået 25 øre pr. tusinde.

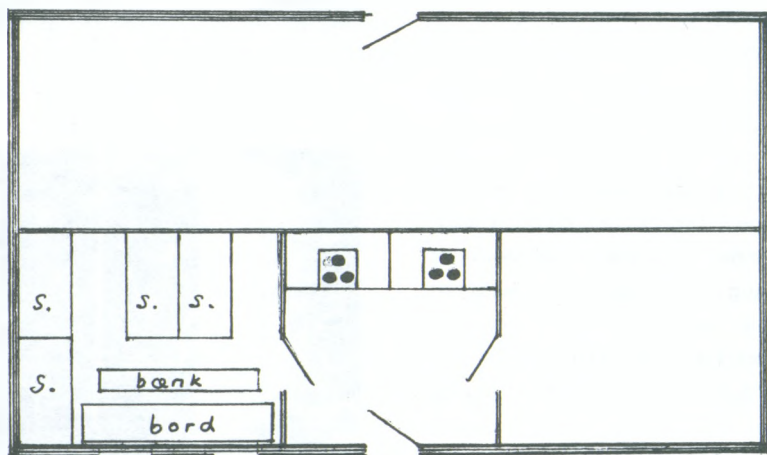

På det nye værk fabrikerede man også tagsten, ca 15.000 om dagen. De blev fremstillet på en presse og tørret ovenpå ovnen ved spildvarmen fra denne. Ved tagstensfabrikationen var der ca. 5 damer og 6 mænd, og en af de sidste ved pressen var sognerådsformand Carl Hansen.

Carl kunne godt finde på at synge salmer, og damerne sang med, så der var liv og glade dage. Men når Elith Andersen (kaldet godsejeren) syntes, det var nok med alle de salmer, begyndte han at synge sange, som i hvert fald ikke stod i salmebogen.

Tagstensproduktionen ophørte i 1957. Hammersholt Teglværker var kendt for sine mange sognerådsmedlemmer.

Da det gamle teglværk startede, var der mange svenskere. De kom fra Blekinge. Da de ikke havde lejligheder her i landet, byggede teglværket en stor bygning, kaldet "kasernen" (Brødeskovvej 47) til dem. Nu er den omdannet til lejligheder. Svenskerne kom om foråret og rejste hjem om efteråret. Erik Johnson, Hillerød, er nok den sidste nulevende, der har boet under disse forhold på kasernen i Hammersholt. Han fortæller, at han kom til Hammersholt i 1924 som 14-årig og fik arbejde som lappedreng. En lappedreng er ham, som tager de nystrøgne sten væk, når håndstrygeren havde lavet dem. To sten på et bræt, som så sattes til tørre i en tørrelade, 5000 om dagen = 15 tons hver dag i hele sæsonen. Det var strengt at være dreng dengang. Erik kom sammen

Mandskabskaserne for svenske arbejdere på Hammersholt Teglværk 1923

med sin far og sine brødre, og de bosatte sig senere i Hammersholt, hvor hans far købte hus.

Han fortæller også, at de om lørdagen spadserede til Hillerød og købte madvarer ind, og at de på vejen hjem tog ind til købmanden i Lille Sverige (Laurits og Hanne - nu Slettebjergvej 13). Ligeledes var han som den yngste med til at lave mad.

Den sidste svensker der boede på kasernen var Julius Nielsen. Da Julius var blevet en ældre mand, blev han opfordret til at tage på alderdomshjem i Nr. Herlev. Da Julius boede i et værelse på kasernen var det med personlig hygiejne ikke lige hans stærke side, så da dagen kom, hvor Julius skulle flytte til alderdomshjemmet, blev han kørt til badeanstalten i Hillerød, kom i bad og fik nyt undertøj. Næste dags morgen, da Julius mødte til morgenmad, spurgte forstanderinden: "Nå Julius, har du vasket dig?" "Vasket mig!!" svarede Julius, "Jeg blev jo vasket i går!" Han syntes vel, de overdrev..

Ja, det var strengt arbejde, og når jeg tænker tilbage på min barndom, ser jeg altid for mig disse mænd, røde af støv fra tagsten og med svedrande i ansigtet, trætte og med den særlige sjokkende gang, der var et præg af at

rende rundt med en trillebør hele dagen. Nedsunken svang havde de også, idet de altid gik i klude-sko. Der var ikke mange, der måtte arbejde så strengt, som en teglværksarbejder, så der var vel ikke noget at sige til, at de ved festlige lejligheder tog sig nogle øller.

Ovnene var yndede sovepladser for landevejens farende svende. De kom om aftenen; især i vintermånederne var der mange på ovnen. Men da de moderne ovne blev taget i brug i 1965, var det slut med at sove der; det var alt for farligt.

Det var teglværkerne, men til teglværkernes vedligeholdelse hørte der et stort værksted, kaldet Centralværkstedet. Det var ikke alene værksted for de to teglværker i Hammersholt, men for samtlige Frederiksholms Teglvær-

ker. Der var en overgang 9 teglværker, som alle benyttede centralværkstedet. Der var mange forskellige håndværkere tilknyttet værkstedet - smede, tømrere, elek-

trikere, mekanikere, og alt hvad der var af nybygninger, klarede værkstedet også udover reparationerne. Værkstedet udviklede bl.a. en hel ny model af en blødstensmaskine. De var meget dygtige. I perioder arbejdede der ca. 30-40 mand. Men nu er også værkstedet nedlagt.

Det var lidt historie om Teglværket i Hammersholt - en arbejdsplads gennem næsten 100 år. Synd at det er nedlagt!

Små vink

Stuepalmer må ikke vandes, men skal en gang om ugen sættes i en balje kuldslået vand fra aften til morgen. Bladene afvaskes med en svamp eller overrisles med vand.

Vasketøj må tages ned fra snorene med den største nøjagtighed, da det senere arbejde med at rulle og stryge det derved lettes betydeligt. Hvert enkelt stykke sammenlægges, og det hele sorteres, stort og småt hver for sig.

Æg forsynes straks ved indsamlingen med en blyantsdato, så at de kan bruges i den rette rækkefølge.

Askebægre tømmes om aftenen, da aske og cigarstumper giver dårlig luft i stuerne.

Motto: Hver ting på rette plads, og en plads til hver ting!

Man bliver aldrig for stor, til at tro på nisser

Af Lotte og Anja.

Endelig er det juleferie. Tina og Lars har lige afsluttet sidste skoletime, der for læreren er den værste time på hele året, for børnene tænker ikke på andet end ferie, sneboldskampe, godter og julegaver.

Tina og Lars sidder i toget og kikker på sneen, der drysser ned. De er på vej over til deres bedsteforældre, hvor de skal fejre julen.

Deres mor og far er ikke juleinteresserede, de tænker kun på hårdt arbejde og økonomi.

Børnene glæder sig. Det er så nyt og spændende at holde jul på landet hos bedsteforældrene. På stationen venter bedstefar allerede. Han kører dem hjem til gården, hvor bedstemor glad løber sine to børnebørn i møde. Hun knuger dem ind til sig og trækker dem indenfor i julens varme.

Et stort bord er dækket med alt, hvad børn overhovedet kan forestille sig. Der er klejner, peber-

nødder, brune kager og alle andre godter, julen byder på. Det er længe siden, børnene har fået sådan en omsorg og kærlighed; forældrenes tid rækker ikke til den slags.

Om aftenen sidder de fire mennesker foran pejsen og hygger sig. Bedstefar fortæller julehistorier, men pludselig afbryder bedstemor ham: "Jamen børn, I har slet ikke mødt vores loftsnisser!"

Børnene kikker forarget på hinan-

den. Loftsnisser! det er da ikke noget man tror på, når man er 10 år. "Nej, Bedstemor, tror du det. At du kan lokke os til den slags barnepjat", siger Lars.

Bedste ryster opgivende på hovedet: "Man bliver aldrig for stor til at tro på nisser! I morgen kan I gå op på høloftet med risengrøden. Det får vores nisser hver juleaften. Det kan være I får dem at se, men man skal kunne tro på nisser for at kunne se dem".

Da børnene er lagt i seng, kan de høre bedsteforældrene pusle rundt nedenunder. De kan ikke falde i søvn af forventning om de julegaver, der måske lige nu bliver lagt under træet. De tænker også på nisser - og alt er i det hele taget meget spændende.

Juleaften!! Endelig den store dag børnene har ventet på de sidste måneder.

Tina og Lars vågner ved duften af Bedstes juleforberedelser. Soken, der hænger ved fodenden af sengen, bugner af slik, og der går ikke mange minutter, før de 2 børn er over lækkerierne. Da børnene er sikre på, at de ikke kan spise noget til morgenmad, skynder de sig ned i køkkenet til Bedste. Hun hundser dem hurtigt ud igen, for hele den store aften skal være en overraskelse.

Tina og Lars keder sig lidt, forventningen er stor. Endelig kalder Bedste dem ud i køkkenet. Hun giver dem en skål risengrød. "Kan I ikke gå op på høloftet med denne her. Nisserne venter nok spændt på den".

Tina og Lars lister op på loftet. De vil ikke rigtig indrømme for hinanden, hvor spændte de egentlig er. De stiller grøden forsigtigt lige indenfor loftlemmen og kikker ud i mørket.

"Hej!" hvisker en lille spinkel stemme lige ved Tinas øre. Hun farer sammen. Hun har slet ikke lagt mærke til den lille fyr med rød nissehue, der står ved siden af hende.

Lars og Tina kikker på den lille skægge fyr.

"Øh.. Hej! Er du en af nisserne?" spørger Lars.

Den lille nisses ansigt lyser op i et stort smil. "Ih..! Hvis I ved, hvor glad jeg er, fordi I kan høre og se mig. Jeg er så træt af folk, der tror nisser kun er noget, man finder på til jul. Det er så sjældent vi nisser møder folk, der tror på os. - Kom, I skal møde min familie".

Den lille nisse fører dem ind i en skunk, døren derind er dækket med hø og gamle grene. Inde i skunken er der en lille stue. Den lille nissedreng, der hedder Nikkelaj, præsenterer Tina og Lars for en lille tyk nissefar, der er i gang med at høvle på et stykke træ.

"Nissefar Knalle har været så hemmelighedsfuld den sidste uge", siger Nikkelaj, "han er nemlig ved at lave vores julegaver".

Nissefar Knalle hilser venligt på Nikkelajs nye venner og råber på sin nissekone, der står i køkkenet. "Nissemor Kylie, vi har fået gæster. Skynd dig, kom og hils". En lille buttet kone med nissehue kommer småløbende hen til børnene. "I kommer lige til tiden, jeg har lige bagt klejner".

Først nu får Tina og Lars øje på en lille gråskægget nissemand, der sidder i et hjørne af stuen. "Det

er Gammelnis", siger Nikkelaj, "Han er lidt gnaven, men man skal bare vænne sig til ham". Da de sidder ved et hyggeligt bord og spiser klejner, fortæller Gammelnis om dengang, der var trolde i skoven. Historien er så spændende, at børnene lever sig ind i handlingen. Klokken er pludselig blevet mange, og Tina og Lars må hjem. "Tak for klejner, nissemor Kylie", siger de pænt. "Velbekomme, og hils jeres bedstemor og sig tak for grøden".

De to børn går over gården mod stuehuset. Sneen knitrer under deres fødder. Ingen af dem siger noget. Det hele er for utroligt til at være sandt.

Da de træder ind ad døren slår varmen dem i møde, og det går op for dem, at det er juleaften. Det havde de næsten glemt.

De får julelys i øjnene, da de ser det smukke juletræ, der er pyntet med små ringende sølvklokker, engle og stribede sukker-stokke. De levende lys giver et pragtfuldt skær til den store flotte stjerne øverst på træet. Under træet bugner det med pakker, som børnene ved er til dem.

Bordet er dækket, flottere end man kan forestille sig, små julenisser skåret i træ står rundt omkring på bordet. Tina og Lars har aldrig holdt sådan en jul før.

De går ud til Bedste i køkkenet. Hun er i fuld gang med kalkunen. "Nå! Det var I længe om", siger hun. "Ja, vi mødte hele nissefamilien. Gammelnis fortalte historier. Vi fik klejner, og vi skulle forresten hilse fra nissemor Kyllie og sige tak for grøden." pludrer Tina og Lars i munden på hinanden. "Så har I alligevel lært noget i dag", småklukker Bedste.

Det er den bedste juleaften Tina og Lars har oplevet, og de går tilfredse i seng med favnen fuld af gaver.

Resten af juleferien leger de med Nikkelaj i det flotte hvide sne-landskab og de besøger hans familie. Men dagene går og hjem må de jo. De takker for en dejlig jul og glæder sig til den næste.

Hjemme fortæller de ikke om nisserne, for sådan noget er voksne for "voksne" til at forstå. Men husk, man bliver aldrig for stor til at tro på nisser!

Hokus Pokus:

At bringe æg i en flaske

Vi har klippet: Brugsforeningsbladet årgang 2, 1929.

Når man lægger et æg nogle dage i stærk eddike, indtil skallen bliver ganske blød og derpå forsigtigt ruller ægget på langs, kan man godt presse det gennem halsen på en almindelig flaske. Hælder man derpå koldt vand i flasken, vil ægget få sin almindelige form og hårdhed tilbage.

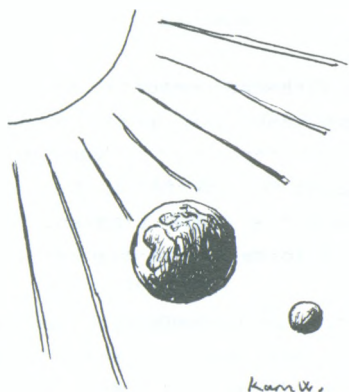
Hvad stjernerne fortalte

.....

Det var i de dage, hvor jorden blev til, jorden som vi kender den.

Gudfader havde længe været ked af, at jorden var så trist og øde, og at jorden kun var en mørk masse, der svævede ude i verdensaltet.

"Vel kan jeg se gennem al mørke, som var det den klareste dag" småmumlede den gode Gud til sig selv. "Men jeg vil nu være mere fornøjet med, at jorden var i lys om dagen, og at alt liv kunne gro og leve på den mørke planet" Alle andre planeter og stjerner i det mægtige himmelrum havde han forlængst givet lys, og han havde kun jorden tilbage, derfor skulle netop den være noget særligt.

Vorherre tog som noget af det første to store stjerner, der skulle lyse jorden op; den ene skulle lyse op om dagen, det var den største, og den anden, der var lidt mindre, skulle lyse op om natten. Ved at gøre det fik han skilt nat fra dag, og samtidig sagde han til sig selv, at det skulle være et tegn til fastsættelse af højtider, dage og år.

"Det er godt", sagde Vorherre til sig selv og flyttede sig lidt i stolen, for hans ene ben sov. Optaget som han var af sin idé, glædede han sig over de kommende dages arbejde, og han drømte om den verden, han ville skabe.

I de dage der fulgte, havde Gudfaderen utrolig travlt, han skabte bjerge og dale, søer og hav, træer og buske, græs og urter og alt hvad der står og er på den ganske jord.

Den dag han skabte alverdens dyr var en særlig streng dag. Hvert dyr, stort som lille, skulle have hver deres særpræg, så de kunne begå sig, så de kunne leve og blive mangfoldige, for han skabte kun to af hver slags.

Haren gav han således hurtige ben, så den næsten kunne løbe fra enhver. Pindsvinet gav han pigge, så intet kunne røre det. Elefan-

Hans W.

ten skabte han så stor og med en hud så tyk, at intet kunne skade den. Ræven gjorde han snu, og egeret skabte han, så det kunne klatre og ræven ikke kunne fange det. Katten fik kløer og musen skabte han så lille, at den kunne krybe i et musehul.

Vorherre var som altid meget optaget af arbejdet. "Glæden derved er ikke at kimse af" sagde han til sig selv, idet han nok så fornøjet tog sig en pibe tobak ovenpå dagens anstrengelser, og snart efter gik han til ro.

Næste dag stod Vorherre tidligt op, han havde i nattens løb fået en idé, han ville den dag skabe et menneske som lignede ham selv. Han fandt dermed at hele den store opgave med skabelsen af jordens liv ville være bragt tilende.

Han skabte to mennesker og de stod nøgne foran ham. Næppe var det sket før mennesket spurgte ham,

"Kære Gud, hvad giver du os med ud i verden? Vi har ingen kløer, ingen skarpe tænder, ingen pigge at forsvare os med, og vi kan ikke løbe som gazeller eller som haren, du nys har skabt".

"I får ingenting", svarede Vorherre, "alt hvad jeg havde er brugt. Jeg har kun tankens evne tilbage, og den tør jeg ikke give jer, men jeg vil give jer en have, hvor der er fred mellem dyr og mennesker og mellem dyrene indbyrdes, og der vil jeg sætte jer. I vil kunne leve i denne fredens have altid. Kun hvis I spiser af æblerne fra mine æbletræer, bliver I sat udenfor; æblerne er alene skabt for at fornøje mig".

Og menneskene kom i fredens have og de befandt sig vel der. Men tiden gik og de så de herlige æbler i Vorherres æblegård, og i ren nysgerrighed spiste de af dem, thi der var så mange æbler, at Vorherre næppe vidste, hvor mange der var! sådan tænkte de.

Men Vorherre opdagede det med det samme. Han blev vred og sagde til dem "I har gjort, hvad jeg har forbudt jer, derfor er I ikke værdige til at være i haven. I skal ud på jorden og skytte jer selv".

Da græd menneskene og klagede sig. "Ak, kære Gud, vi troede" - Vorherre afbrød dem, "Nej, I troede

ikke, for havde I gjort det, havde I kunnet leve til jeres dages ende i fredens have uden at gøre jer selv eller andre bekymringer".

"Vi har ingen kløer" klagede de videre, "ingen skarpe tænder, ingen hurtige ben, vi kan end ikke krybe i et musehul. Giv os, gode Gud, tankens evne, som vi ved, du endnu har tilbage."

De var så ynkelige og ubehjælpsomme at se på, som de stod der, at Vorherre forbarmede sig over dem. Selvom han vidste, at det var uendelig forkert, gav han de to mennesker evnen til at tænke. "Pas nu på", sagde Vorherre, inden han tog afsked med dem, "for evnen til at tænke giver jer samtidig ansvaret for den ganske jord og alt liv, jeg har skabt der."

Ud på jorden gik de nu, forskræmte og bange, men de vænnede sig til livet der. De fik børn, og de fik igen børn, og sådan gik det i tusinde år.

Vorherre havde mange gøremål i det mægtige himmelrum. Men stadig kunne han afse tid til at se, hvad menneskene gjorde med den forstand, han havde givet dem. Den gode Gud så til sin sorg, at tankens evne havde gjort mennesket til et ondt menneske. "Jeg har været for god ved menneskene", sagde Vorherre til sig selv, og

han fortrød bitterligt, at han havde været eftergivende overfor dem, da han satte dem på jorden.

"Jeg er mest fornøjet med, at der kun er planter på jorden, så jeg vil ødelægge alt andet liv. Jeg vil dog sove derpå, det giver sjælen hvile og gør tanken klar", sagde Vorherre og gik så til ro for natten.

Dagen efter havde hans vrede lagt sig lidt, og da han så ned på jorden, fik han øje på en lille familie, hvor ondska-ben ikke havde til huse. Her gik familien og hjalp hinanden og gjorde gavn af husdyrenes mælk og biernes honning.

Han bad den lille familie bygge en båd så stor, at der var plads til både dem selv og deres husdyr. Da det var sket, oversvømmede Gud jorden, så alle andre dyr og mennesker druknede.

Da Gudfader nu så, at alt det onde var væk, lod han skibet med den lille familie og deres dyr strande på en frugtbar eng, og han gav dem tilmed en vinstok, hvormed de kunne fornøje sig.

Igen gik der mange tusinde år. Mennesket forstod bedre deres ansvar for jordens liv, og Gudfader var tilfreds. Og dog, en dag, da han på sin tur rundt i det store himmelrum kom forbi jorden, så han til sin overraskelse, at menneskene var ved at bygge et mægtigt tårn, der havde så stor en omkreds, at det kunne nå helt op til himmelen.

"I den forstand jeg gav dem, var der alligevel mere kraft, end jeg forventede", sagde Vorherre til sig selv, "der er åbenbart intet, som de sætter sig for, der er umuligt for dem. Jeg må sprede dem og gøre dem forvirrede". Så gav han dem hver sin måde at tale på og flyttede dem til hver sit land. Og Gud troede at dermed var alt vel i alle evigheder, og han sad i sin himmel og var tryk derved.

Og menneskene blev mangfoldige, deres manerer, levemåder og opfindsomhed blev utallige, og mange år gik, uden at Vorherre igen så ned på jorden. Synet der mødte ham, da han igen så derned, overraskede og bekymrede ham, og han ynkede menneskenes brug af den

forstand, han havde givet dem.

Gennem torden og lynild talte Vorherre til menneskene, og på store stentavler skrev han 10 regler, hvorefter de skulle leve i al fremtid. I sit inderste ærgrede det Vorherre, at han ikke forlængst havde påbudt disse leveregler. Havde han ikke erkendt dette, havde han nok engang lavet store oversvømmelser.

Mange tusinde år gik igen. Vorherre havde til en vis grad tabt interessen for jorden, og hvad der rørte sig der. Han havde givet menneskene 10 små leveregler, han havde givet dem evnen til at tænke, nu måtte de vel forstå alvoren i, hvad han havde sagt. Mange gøremål i det uendelige himmelrum havde han, og de krævede al hans tid.

En dag faldt Vorherres vej alligevel forbi jorden, og han blev dybt bekymret, og med forundring så han på menneskeheden. Ikke alene havde de forskellige folkeslag, som menneskene havde opdelt sig i, anskaffet sig hver sin gud, ikke en ny gud, som skulle opelske kærlighed til andre, men en gud, for hvem selvished og magt var det største.

Overalt var penge og magt blevet en gud, som alle tilbad. Vorherre selv, i hvis billede menneskene

var skabt, kendte man næppe.

For rigdom og magt lod man andre mennesker sulte, eller man jog dem ud i ørkenen for at de kunne dø. De store skove ødelagde man, giftstoffer gravede man ned i jorden og dækkede til med figenblade. I åer, floder og søer hældte man allehånde uhumskheder, i havets

dyb dumpede man alverdens affald. Fiskene, fuglene og dyrene døde overalt, og dertil kom, at menneskene havde skabt giftstoffer, sygdomme og våben, der på et eneste minut kunne udslette jorden og alt dens liv.

Over det Vorherre så, blev han så ulykkelig, at han ganske tabte pusten, og han satte sig for at tænke derover.

"Jeg gav ikke menneskene kløer, skarpe tænder, lange ben eller pigge på ryggen som pindsvinet, ej heller gjorde jeg dem små, så de kunne krybe i et musehul. Jeg gav dem øjne at se med, øren at høre

med, næse at lugte med, og så gav jeg dem - hvad jeg aldrig skulle have gjort - en smule forstand, og nu har de selv skaffet sig alt, hvad jeg ikke kunne give dem. Da de for mange år siden ville bygge et tårn, der skulle nå himmelen, husker jeg, at jeg tænkte, at intet, som de sætter sig for, er umuligt for dem. Måske troede jeg ikke helt på det dengang, men nu ser jeg det klart!"

Den gode Gud tænkte meget på, hvad han skulle gøre ved menneskene og den hele jord. Mest lyst havde han til at splitte jorden i bitte små stumper og puste det alt sammen ud imellem stjernerne.

Men - tænkte Vorherre; "Det kan menneskene jo ligeså godt selv gøre, dertil behøver de ikke min hjælp. Jeg gav dem øjne, hvormed de kunne se, jeg gav dem øren til at høre med, og jeg gav dem forstand. Lad det så komme an på en prøve. Hvis de for fremtiden vil se andet, end hvad de ønsker at se, hvis de vil høre andet, end hvad de vil høre, og lugte hvad der er at lugte, og fortælle deres forstand hvad de ser, hører og lugter, og de gør det meget snart, så får jeg og mennesket måske den verden og den jord, som jeg drømte om, da jeg skabte den.

Lad menneskeheden selv med deres forstand afgøre det. Jeg tror

stadig, at intet som de sætter sig for, er umuligt for dem".

Efter således at have gennemtænkt hele problemet, begav Vorherre sig ud imellem de tusinde stjerner og lod menneskene med deres forstand skytte sig selv.

... Det fortalte stjernerne!

Vore Julesalmer

Glæden over lyset og glæden over Jesu fødsel

Af Lisbeth Michelsen.

Julen er oprindelig en lysfest. Længe før kristendommen kom til Danmark fejrede man lysfest. Man festede, fordi dagene begyndte at blive længere. Selv om det var midt i den mørke vintertid, så vidste man, at det gik mod lyse tider. Ved lysfesten tændte man lys, spiste og drak.

Da kristendommen kom til Danmark, begyndte vore forfædre at fejre julen til minde om Jesu fødsel, men de fortsatte den gamle tradition med at tænde lys, spise og drikke. De festede også, fordi det gik mod lyse tider, men nu sagde de: Der bliver lys, fordi Jesus fødes.

I såvel de gamle som de moderne salmer synges der om: glæde over lyset og glæde over Jesu fødsel.

Thv. Aagaard, 1932.

Julebudet i vinterens vån-de,
det er Gud Faders varme ånde,
menneskefaldet til frelse vendt,
menneskets adel på ny erkendt,
hjertets ret til at kæmpe og vinde
evig slået fast trods hver en fjende

Julebud under storm og torden
melder og giver fred på jorden,
fred til at stride vor strid med mod
fred til at vente på enden god,
højt under medbør og dybt i sorgen,
fred for både i går og i morgen.

Julebudet til dem, der græde,
det er vældet til evig glæde.
Glød dig da kun, du menneskesjæl,
stinger end ormen endnu din hæl!
Favn kun trøstigt, hvad Gud har givet
løft dit hoved og tak for livet!.

Salmen "Julebudet til dem, der bygge", forudsætter at man kender julebudskabet. Derfor mener mange, at dette juledigt, skrevet af en tidligere Hillerød præst, nemlig Hostrup, ikke er en "rigtig" julesalme. Hostrup nævner hverken Jesus eller hans fødsel.

Derimod beskriver Hostrup lyset:

Det er det lys, som aldrig slukt,
jager det stigende mulm på flugt,
det er det lys, som skinner for
dem, der sidder i mørke og dødens
skygge, og når Hostrup sidst i
første vers skriver om trøsten
"mellem grave", har han haft sin

gode ven Ernst Frier i Vallekilde, som havde mistet sin hustru, i tankerne. Uden tvivl har Hostrup også tænkt på de fire grave, som han selv havde at se til. Han havde nemlig mistet sin første hustru samt tre børn fra sit andet ægteskab.

Salmen er skrevet i 1881, hvor den tidligere lystspil-forfatter netop havde taget afsked med præstegeneringen i Hillerød på grund af sygdom. Livets modgang og nederlag havde givet ham en alvorlig baggrund for at skrive om:

Julebud under storm og torden
melder og giver fred på jorden,
fred til at stride vor strid med
mod,

VI VIL SYN-GE HØJT OM EN GLÆ-DE STOR: DET VAR JU-LE-
NAT, JE-SUS KOM TIL JORD.

Højt på himlens blå
lyste stjernen klar
over Bethlehem,
det var der, han var.

Det var mørkt og koldt,
men en lille dreng
hvilte i en stald,
der var ingen seng.

I denne moderne julesang, skrevet af Dorte Roager Larsen, er julebudskabet klart beskrevet. Det er en sød og enkel tekst, som børnene holder meget af. Melodien, som er amerikansk, er nem at lære.

fred til at vente på enden god,
højt under medbør og dybt i sor-
gen,
fred for både i går og i morgen.

Den fred på jorden, som julebudet
forkynder, var for Hostrup ikke
blot idyl, men en fred til at
kæmpe med mod og håb under alle
livets forhold.

Til sidst vender billedet. Ho-
strup finder frem til glædens kil-
devæld og opmuntrer sig selv og os
andre med ordene:

Favn kun trøstig, hvad Gud har
givet,
løft dit hoved, og tak for livet!.

Tænk, det var Guds søn,
der blev født den gang,
for at hjælpe os.
Tak ham nu med sang.

Vi vil takke Gud
for en glæde stor:
Det var julenat,
Jesus kom til jord.

Disse to eksempler, en gammel ju-
lesalme og en moderne julesang,
indeholder julebudskabet:

Glæde over lyset og
glæde over Jesu fødsel.

Rosenbusken

Af Keld Pedersen.

Et rosenbed jeg planted'
i havens lune jord.
De roser blev behandlet
som børn af deres mor,
- blev puslet om og plejet
med kærlighed og flid,
og glædede mig meget
hvert år ved blomstringstid.

Og drengene, hvis sport
var fodbold på min plæne,
de fik det røde kort
og lang tids karantæne,
hvis bolden noksom strejfed'
det lille blomsterbed,
så et par blomsterblade
på jorden dryssed' ned.

Jeg dækkede med spagnum
før frosten satte i.
Et tæt, forsvarligt lag, som
gav sikkert vinterhi.
Så gik jeg om andægtigt
på havens frosne jord
og drømte om et prægtigt
midsommer-blomsterflor.

På bakken i mit markskel,
der står en rosenbusk,
- i sommersolens hede,
- i vinterstormes rusk.
Og når min traktor vender
ved busken tæt omkring,
tit kvæster harvens tænder
dens grene ved sit sving.

Den busk fik ingen pleje,
jeg ænsede den knapt,
- selvgroet af et hyben,
en fugl engang har tabt.
Tit larvers hær har gnavet
dens blade helt til "blod",
og frække markmus gravet
omkring dens tørre rod.

Men nu er i min have
mit rosenbed kaput.
Hvorfor, - det ved jeg ikke,
men pluds'lig var det slut.
Og drenges fodboldssparken
går løs igen hver kvæld.
Jeg selv går over marken
ud i mit naboskel.

Der står den vilde rose
så sej og uforsagt
og stråler blandt det grønne
i bleggrød farvepragt.
Af alskens modgang hærdet
på skrantens magre jord,
jeg ser et uforfærdet
naturbarns blomsterflor!

H. C. Andersen

Af Ellen Andersen
og Palle Qvistorff

På Kokkenes Kro ved Lynge kan man af og til møde H.C.Andersen lyslevende med skødefrakke, høj hat o.s.v. ! Det er da vist noget sludder - og hvis man kikker nærmere efter, er det heller ikke den originale model men restauratøren Palle Qvistorff, der gemmer sig bag forklædningen. Han kommer som digteren selv og fortæller om sit (digterens) liv, skaber en dialog med publikum og svarer på allehånde spørgsmål for til sidst at fortælle et eventyr.

Det hele startede med, at Palle Qvistorff blev alvorligt syg og var delvis lammet, havde talebesvær, kunne ikke læse, regne eller huske. Han fik at vide, at disse ting kun kunne genoprettes ved hård træning, og da han er en stædig natur, kastede han sig ud i det og læste alt muligt for at optræne sine færdigheder. Og det lykkedes over al forventning, (man husker bedst, det man læser mellem kl. 5 og 7 om morgenen, skulle vi hilse at sige!). Men samtidig med at være træningsprogram gav al denne læsning Palle Qvistorff en meget stor interesse for H.C. Andersen. Og da han i forvejen har en vis ydre lighed med denne, begyndte han for sjov sin karriere på kroen. Det blev en stor succes, og snart fik han tilbud om engagementer ved private fester, foreningsarrangementer, byfester, skoler o.s.v. F. eks. var han i forbindelse med Dronningens fødselsdag engageret til at underholde bl.a. Prins Henriks broder. Allermest holder han af at optræde på skoler. Børnene er dybt engagerede og spørger om alt muligt. F. eks.: "Hvad gjorde I ved AIDS??" (i 1860'erne!!) - så er det om at tænke hurtigt.

Palle Qvistorff arbejder uden manuskript og improviserer, og han trives så godt med det, at han har overladt krovirksomheden til sønnen. På det sidste har der været

visse filmplaner med Palle Qvistorff i hovedrollen. Det er dog stadig uvist, om det er muligt at få penge til projektet.

Men foreløbig er Palle Qvistorff godt tilfreds med sin karriere, der godtnok startede med bedrøvelighed som følge af sygdom, men endte med en helt ny tilværelse som "skuespiller".

Vi har bedt om et H.C. Andersen-indlæg til julehæftet, og her er en julestemning fra 1883 fra "H.C. Andersen" alias Palle Qvistorff.

Jul i Rom 1833.

Hans Christian Andersen, eller bedre kendt som H.C. Andersen, her i landet vor mest kendte dansker blev født i Odense 2/4 1805. Dengang Danmarks næststørste by også kaldet Lille København. Byen havde ca. 5000 indbyggere, og som man kan se, har der været en udvikling de sidste 185 år.

Jul i attenhundredetallet her fra H.C. Andersens dagbog: Jul i Rom i 1833. Tirsdag 24/12. Skandinaverne i byen kunne ikke få et leddigt lokale til deres julefest; vi fik derfor et hus til festen tæt ved Amphiateatret.

Flere af os gik ud om morgenen for at arrangere til festen. Vi bandt kranse og pyntede op, og en havde malet de 3 nordiske rigers våben, disse hang med egeløv og guirlander.

Bordet var af mig pyntet med blomster, og på hver tallerken lå en efeukrans til at sætte i damernes hår og til at sætte i herrernes kjolebryst.

Vi startede inde ved juletræet, et stort laurbærtræ beklædt med oranger og presenter.

Tilfældet ville, at jeg fik den dyreste present, et sølvbæger med indskriften: Rom Julen 1833. Min present, en i mange papirklip, var den gave, der gjorde størst lykke. Med ved julefesten var digteren Herts, Bertel Thorvaldsen og maleren Bøtcher. Kl. 11 gik Thorvaldsen og jeg hjem. Ja, det var et dejligt stille aftenvejr den 24/12 1833.

Med dette lille eventyr om en jul i sidste århundrede vil jeg ønske alle læserne en rigtig god jul.

RISENGRØD

Vi har ikke mere ris
til grøden. Du må til

byen efter
mere...

Ja, ja, nu skal

jeg nok gå

efter ris...

af Karen Worchmeister

Kan vi ikke lave
havregrød i stedet?

Fyld endelig helt
op, så slipper jeg
næste år...

Pyh-ha, ikke
et slæb

Det er dog utroligt,
så let det føles, når
man kan se
hjem...

Jå, så bliver det
altså havregød!

Jul i Namibia

Af Kathrine Collin Frederiksen.

19-årige Kathrine Collin Frederiksen fra Ny Hammersholt skriver her om sine oplevelser i Namibia, som netop er blevet selvstændigt efter at have været undertrykt i 100 år af koloni- og besættelsesmagter.

Hun bor under det 4 måneder lange ophold hos en familie i Katutura - den sorte forstad til hovedstaden Windhoek - hvor hun arbejder på en folkeskole som hjælpelærer.

Her ved juletid er det højsommer i Namibia, Sydvestafrika. Men julen fejres som hos os efter kristen tradition - julepynten hænges op i bagende solskin og plasticjuletræet pyntes. Selve julefesten foregår også den 24. december, hvor familien samles, går til gudstjeneste, spiser god mad, synger og danser. Namibierne har en fantastisk sangtradition, hvor kristne og traditionelle sange synges med sjæl og glæde.

Julegaver er ikke noget namibierne går så højt op i. Kun sommetider, hvis pengene slår til, får alle en gave, men de har et meget bedre afslappet forhold til julegaver end os danskere, synes jeg.

I det hele taget støder man som dansker her ind i en generelt mere afslappet holdning, end vi er vant til. Især til tid; Namibierne har masser af tid, og man har altid tid til at vente på en ven eller køre en omvej for at give ham et lift. Tålmodigheden tabes heller ikke over de mange aftaler, som tit ikke holdes.

Aftaler er ellers noget, man får tilbudt rigeligt af, når man som jeg, bor som hvid i den sorte bydel Katutura. Her bor stort set alle sorte fra hovedstadsområdet, da de i 50'erne under Sydafrikas besættelse blev tvangsforflyttet hertil, og først de senere år har haft lov til at bosætte sig uden for Katutura. De fleste huse i Katutura er små kasser med bliktag, mange har ikke indlagt elektricitet, så de fleste aktiviteter foregår udendørs. Der er således altid en duft af fårekød - nationalspisen - som tilberedes udenfor. Der er altid liv og stemning i Katuturas støvede og grusede gader, og musik og larm fra hunde og børn danner en konstant summen. Jeg holder meget af at sidde på min stentrappe og betragte det livlige gadeliv eller skrive breve. - Især ved solnedgang, hvor eftermiddagen lynhurtigt forvand-

les til mild stjerneklar nat i Katuturas ubelyste grusveje.

Men der er også store veludstyrede huse i Katutura; f. eks. på "Luxury Hill", hvor jeg bor hos en dejlig familie, der straks har taget min danske veninde og mig til sig som endnu to døtre.

Faktisk er det ret svært at finde ud af, hvem og hvor langt ude i familien de mange folk, der vælter ind i huset, er, da de alle kaldes "døtre" eller "brødre".

Men det er herligt at blive del af en sådan stor udvidet familie og samtidig at deltage i deres familietraditioner. F. eks. var jeg - da mine "forældre" er af Damara-stammen - med til en traditionel Damara-bryllupsdiskussion, hvor begge storfamilier til et ungt par bringes sammen og diskuterer, om

de kan få hinanden og betingelserne herfor. Det var meget spændende at overvære og at iagttage de ældgamle, rynkede koner, der slog ud med stokken og gråd rævetårer i diskussionen. Det er et traditionelt spil, der strækker sig over 4-5 dage og munder ud i en række formaninger til parret om ægteskabets betingelser og mandens og kvindens rolle.

Kønsrollemønsteret er ret langt tilbage her, og igen bliver jeg som dansker overrasket over, hvor selvfølgelig det er, at jeg varmer mandens mad, når han kommer sent, og laver kaffe. Men samtidig synes jeg, at det er lidt sjovt at opfylde den rolle, jeg aldrig ville have fundet mig i hjemme i Ny Hammersholt. - Ja, det er lærerigt at være her i Namibia, og jeg er sikker på, at jeg vender hjem rig på oplevelser og erfaringer.

Lokalhistorisk Arkiv

Af Margrethe Krogh Sørensen

Lokalhistorisk arkiv ejer mange sjove billeder, bl.a. dette julebillede taget i et Hillerød-hjem omkring århundredskiftet.

På billedet ser man slotsgartner Rasmus Hansen (1853-1938), hans kone, Karen Marie Hansen, og deres to børn.

Familien sidder ved et bord, dækket med lysedug, hvorpå der er anbragt en opsats med æbler. På bordet under petroleumlampen leger drengen med sit legetøj, velsagtens julegaver, soldater med kanon og et skilderhus. Bagved familien, der alle er i stadstø-

jet, står juletræet, som når næsten op til loftet. I toppen af træet er der sat en stjerne og rundt på træet sidder lys, flettede hjerter, kræmmerhuse, flag, kurve, æbler samt en nissesprældemand.

Lokalhistorisk arkiv for Hillerød Kommune, som i 1974 blev indlemmet i Hillerød Bibliotek, befinder sig i kælderen under biblioteket i Bakkegade.

Arkivets formål er at indsamle, registrere og bevare arkivalier,

fotografier, kort og andet materiale med tilknytning til Hillerød Kommune, dens borgere, foreninger m.m. Arkivet interesserer sig ikke kun for det, der skete for 50 eller 100 år siden, men også for nutiden, idet det der sker i dag, jo er historie i morgen. For at gøre opmærksom på arkivet, bliver der fra tid til anden lavet udstillinger dels over afleveret materiale, dels med bestemte temaer.

Da arkivets materialer fortrinsvis er gaver, og da det kun i sjældne tilfælde er muligt selv at bestemme arkivets indhold, er det meget vigtigt, at der til stadighed kommer afleveringer til arkivet. Dels egentlige afleveringer, dels materiale, som arkivet får til låns til en eventuel af-fotografering. Således har arkivet erhvervet en stor samling gamle fotos, som fotograf Staunstrup i sin tid tog af miljøer og

Billedet er taget foran Præstehuset i Nr. Herlev ca. 1920. Det forestiller fra venstre Maren Jørgensen og til højre Signe Jensen.

gadebilleder i Hillerød. Der er tale om en affotografering af en samling, som befinder sig hos Staunstrup i Helsingørsgade. En sådan kæmpe-affotografering, der drejer sig om flere hundrede billeder, har kun været mulig, fordi lokalhistorisk forening tog initiativ til det og skaffede de nødvendige midler i form af sponsorstøtte fra nogle Hillerød-virksomheder.

Arkivet mangler meget materiale

fra Brødeskov, Hammersholt og Nr. Herlev-området, så hvis nogen ligger inde med fotografier eller andet arkivmateriale eller kender til nogen, der kan fortælle erindringer fra området, vil arkivet meget gerne i forbindelse med vedkommende. Man kan eventuelt, som omtalt ovenfor, låne os materiale til affotografering. Arkivets leder, Lisbet Schacht Hansen, kan træffes på tlf. 42 26 95 22, hvor man også kan få arkivets' åbningstid oplyst.

Fra det nye Nr. Herlev

Skovens dyr til julefest i nissehøjen

Fra Brugsforeningsbladet, 1931.

I skoven stod alle træer klædte i deres skønne hvide festdragt, for Snedronningen havde uophørligt drysset sine fine hvide snefnug, så alt lyste i fest; men det var jo også juleaften.

Nordenvinden, der havde revet og slidt i trætoppene, til de sidste blade var faldet, havde lovet nu i aften at holde sig i ro for ikke at forstyrre juleglæden med sine stormkolonner.

Og skovens og markens dyr og fugle var alle bedt til julegilde hos nisserne; derfor begav de sig nu afsted til nissehøjen, der lå midt inde i skoven.

Hen ad den snedækte skovsti kom Morten Hare og lille Mester Egern rask springende.

"Ih, hvor jeg glæder mig til festen", sagde Morten og spjættede ud med det ene ben, medens Mester Egern graciøst løftede sin store buskede hale og dansede. ---

"Hov, balletmester, du må vente med at danse til i aften om nissernes juletræ," råbte Per Skade, der oppe fra en gren havde set de to lystige fyre, og nu gerne selv

ville være lidt med. Morten Hare slog nu, for rigtig at gøre det godt, en ordentlig koldbøtte i sneen, og Mester Egern satte over ham i et elegant spring. Men da brast Per Skade også ud i en skraldende latter og råbte: "Bravo, det var godt, det må I da vise nisserne i aften, ha, ha, ha."

De to lystige fyre fortsatte deres vej; men pludselig standsede de med et ryk, da de hørte noget rasle og i samme nu et højt råb: "Holdt!". Ud af krattet stak to røvere, Mikkelt Ræv og Jens Mår, deres skumle ansigter. De slog sig for brystet og kom så knejsende frem, så sikre var de på deres

bytte. Slikkende sig om munden sagde Mikkil til Jens: "Ja, steg får vi da i aften, til lykke med din lille lækkerbidsken", og så lo de, visende deres tænder. En lyd fik dem til at fare sammen. "Hvad var det?", sagde Jens Mår, og de så sig forskrækkede om. "Ha!" råbte Mikkil rasende, "det var byttet der flygtede". Og ganske rigtigt, medens Mikkil og Jens havde stået og i deres hovmod glædet sig over fangsten, var Mester Egern ved et hemmeligt tegn til Morten Hare, sprunget op på dennes ryg, og af sted var det gået i fuld fart ned ad stien.

Da røverne var kommet sig oven på deres forbavselse, fulgte de hurtigt efter flygtningene. Ved et sving af stien traf de Pastor Ravn, de standsede ham og spurgte hæsblæsende, om han havde set to flygtninge. Pastor Ravn vidste godt, hvem de mente, men han op-

gav bare en anden retning, han kunne ikke få sig selv til at angive de to, der så ihærdigt kæmpede for livet. "Fred være med Jer", sagde han og gik stille videre.

I deres iver efter byttet havde røverne ikke lagt mærke til, at de satte kursen sammen med alle skovens andre dyr, og deres mål var, hvad Morten Hare og Mester Egern også søgte, nemlig nissehøjen.

Endelig indhentede røverne da flygtningene, men det var først lige foran nissehøjen, som nu åbnedes, og der stod den gamle nissefar og bød velkommen.

Mikkil Ræv og Jens Mår blev så betuttede, at de helt glemte at fange deres bytte. Snart var nu alle samlede i gildessalen, hvor de lod sig de lækre retter smage.

Røverne skammede sig, for de havde indtil nu helt glemt, at det var juleaften og friaften for enhver.

Så rejste nissefar sig og sagde: "Mine kære venner. Jeg er glad for at se, at I alle har kunnet finde vej herind. Vi er jo atter midt i vinteren med frost og sne; men vi håber, vinterens konge vil være nådig og forstå vore store trængsler, når kulden lammer os, og sneen skjuler alt spiseligt for os her i skoven og på marken. Lad os samles i fred og god forståelse, og så vil vi i aften, juleaften, more os og være glade"

"Bravo!" råbte Morten Hare, og alle rejste sig. Nu blev juletræet tændt, så det strålede med stjerner og lys, og dansen gik lystigt rundt.

Der var en julegave til hver, og Per Skade blev udset til at foretage gaveuddelingen, hvilket han klarede morsomt og slagfærdigt med

sin rappe tunge. "Her er et par syvmile-støvler til dig, Morten Hare, brug dem til din hurtige flugt", sagde han med et elskværdigt smil og overrakte Morten et par meget lange støvler.

"Nøddeknækker til én, der skal spare på sine tænder", sagde Per Skade skælmisk og overrakte Mester Egern en stor nøddeknækker af guld.

"En nathue", råbte Per Skade muntert, "til gamle Fætter Ugle, vær så god, slid den med helsen og pas på nattekulden".

Sådan gik det slag i slag. Alle modtog en gave, og det blev sent, før de skiltes fra de gode nisser. Da nissefar fulgte dem ud, var sneen holdt op med at falde, men den havde spredt sit dejlige, hvide og bløde tæppe overalt.

Det havde været en ganske dejlig julefest; men Morten Hare hviskede til Mester Egern: "Skal vi to skynde os hjem, det tror jeg alligevel bliver det sikreste!"

Dagligliv i Nr. Herlev for 100 år siden

Af Niels Holm Svendsen.

Hvordan var det at vokse op i Nørre Herlev sogn for omkring 100 år siden?

Normalt er det jo berømt heder eller folk fra de højere sociale lag, der får udgivet deres erindringer. Disse erindringer fortæller ikke meget om, hvordan menigmands tilværelse formede sig i hverdagen.

For Nørre Herlevs sogns vedkommende ligger det anderledes. Der findes faktisk nogle beretninger, der på en enkel og uhøjtidelig måde fortæller om dagligdagen og levevilkårene.

Jeg stødte nærmest på dem ved en tilfældighed i forbindelse med mit arbejde. Det drejer sig om to levnedsskildringer skrevet af arbejdsmænd. Den ene blev født i 1874, og den anden ti år senere.

I 1955 skrev de begge på opfordring og med sirlig håndskrift en beretning om deres liv. På det tidspunkt boede den ældste af dem - Anders Peter Jensen - på "De Gamles Hjem" i Nr. Herlev.

Den yngre - Carl Hansen - boede i sit eget hjem i Nr. Herlev pr. Brødeskov St.

Selv om de i deres liv ofte skif-

tede arbejde, så tilbragte de størstedelen af deres liv i Nr. Herlev sogn. Her følger nogle udsnit af deres livshistorie.

Carl Hansen fortæller om faderens lange arbejdsdag og familiens beskedne kår: "Fader arbejdede i de sidste 21 år på Statens gård "Faurholm" og var beskæftiget med pasning af kreaturer samt mælkekørsel til Hillerød station.

Daglønnen var 1 kr. pr. dag, og da søndagen også var arbejdsdag, blev det 7 kr. pr. uge plus kosten.

Arbejdet i stalden begyndte kl. 4 om morgenen. Da der var ca. 3 km til arbejdspladsen måtte far hjemmefra før kl. 3 1/2, da han gik vejen frem og tilbage.

Kl. 6 aften sluttede arbejdet i

stalden, og når mælken var vejjet, læssedes den på vogn og kørtes ca. 3 km til Hillerød station, hvorfra den pr. bane gik videre til København. Når far kom til gården, blev hestene sat i stald, og han begyndte at spadserere til Freerslev, hvor han kunne være ved otte-tiden om aftenen."

Da faderen arbejdede alle ugens syv dage, kan det ikke være meget, han har set til sine børn og de til ham.

Familien boede i en lejlighed, som Carl Hansen kalder "tarvelig". "Det var en tarvelig lejlighed mine forældre beboede i Freerslev. Fra sydsiden af huset kom man gennem døren til en gang, som vi kaldte forstuen. Gulvet her bestod af ujævne granitsten. Til venstre førte en dør ind til stuen, der både var sove-, spise- og opholdsstue. Gulvet her var af ler, og når dette om morgenen blev fejjet, stænkede man først vand på, da det ellers støvede så meget. Der hvor man færdedes mest, blev gulvet slidt, så der fremkom huller i gulvet, og når disse blev for store, måtte vi bøde derpå ved at stampe ler ned heri."

Om det daglige liv fortæller Carl Hansen: "Livet i hjemmet prægedes naturligvis af, at far måtte forlade det kl. 3 1/2 om morgenen og først kom tilbage ved otte-tiden

om aftenen. Da han jo tillige fik kosten på gården, blev det mor, der måtte opdrage os børn og sørge for vore fornødenheder.

Egentlig middagsmad fik vi ikke hver dag, og i det hele kom de trange økonomiske kår, hvorunder vi levede, til at indvirke både på mad og klæder. Det blev væsentligst kun til kartofler og flæsk, når vi fik middag, og klæder, ja, det var meget knapt. Lige det nødvendigeste fik vi jo.

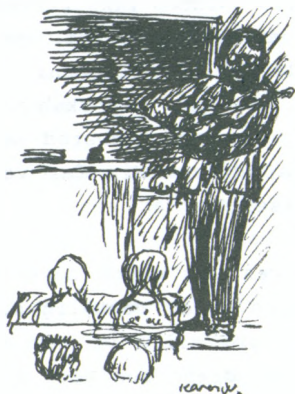
Tidlig måtte vi derfor ud at tjene, og jeg blev ni år gammel sendt i plads på en gård som vogterdreng og fik for tjeneste fra maj til november 25 kr, samt kost og logi.

Far var som arbejderne dengang ikke meget politisk interesseret. Dog stemte han til valget på Venstre. Avis holdtes ikke i hjemmet. Det var der ikke råd til, men far var medlem af en læseforening, der havde sine bøger i et skab i skolestuen. Læreren forestod ombytningen af disse. Min far var en ivrig læser."

Skolegangen var meget anderledes end i vore dage. Temmelig streng og ensformig ville vi nok mene, men for en dreng som Carl var en skoledag en fridag fra arbejdet. "Vi gik i skole i Freerslev i den bygning, hvor der nu er købmandshandel. Det var en 2-klasedelt

skole. Yngste klasse gik i skole 2 dage om vinteren og 4 dage om sommeren, ældste klasse modsat. Læreren, hr. Holm, var efter min mening en dygtig mand til at lære børnene, men temmelig streng. Han forlangte ro og orden i skolestuen.

Vi mødte kl. 8 om morgenen og havde religion til kl. 9 1/2, så havde vi en halv time fri. Vi begyndte med salmesang og læreren spillede på orgel, derefter bøn, bibelhistorie og katekismus eller lærebog, som vi kaldte den. Efter frikvarteret læsning, skrivning både ret og skøn skrivning. Kl. 12 fik vi andet frikvarter, og efter dette, regning, historie, geografi og til sidst sang, såvel fædrelandssange, som flerstemmig sang, de såkaldte kanons. Til disse spillede læreren violin, og vi elskede at synge...

Jeg betragtede skolegangen som fridage. Det var en afveksling fra

det daglige arbejde, når man var ude at tjene. Desværre blev jeg ofte holdt borte fra skolen. Det kostede jo blot 6 øre om dagen i mulkt."

Det kunne åbenbart betale sig for bønderne at holde vogterdrengene væk fra skolen. Livet som vogterdreng skildres uden romantik. Det var et hårdt liv for en lille dreng. "Dyrene kunne være stødige og sære", fortæller han.

Da drengen var ti år, døde faderen efter ni måneders sygeleje. Moderen var ude af stand til at sørge for de to hjemmeboende børn. Hun måtte bede kommunen om hjælp. En gang stod det så slemt til, at moderen måtte sende Carl ud for at tigge. Denne tilværelse satte sit præg på drengen: "Det var hårde tider for fattige folk, og jeg glemte aldrig disse dage. De blev brændt ind i sjæl og sind, så de aldrig slettedes ud senere."

Efter konfirmationen kunne Carl begive sig ud på "egne vinger", som han udtrykker det. Men det var langt fra nogen dans på roser. Forholdene ude på karlekamrene var bestemt ikke gode, og han skiftede jævnligt plads.

I 1919 blev han ansat på A/S Frederiksholms Kalk og Teglværk i Hammersholt. Det arbejde beholdt han i 35 år. Til trods for den

hårde arbejdsdag var han i 25 år formand, kasserer og regnskabsfører for den lokale sygekasse. Han var med til at stifte den socialdemokratiske forening for Nørre Herlev sogn, og blev i 1920 valgt til medlem af sognerådet. I 1946 blev han sognerådets formand. Det var første gang en arbejder blev sognerådsformand i kommunen. Han kastede sig med ildhu ud i det sociale arbejde: "Min egen barndom blev mig til stor nytte, jeg havde jo selv set dybt ind i fattigdommens nedværdigelse allerede som 10-årig efter fars død, og kunne derfor føle for andres problemer. Jeg synes, når jeg ser tilbage, at det blev nogle af mit livs skønneste oplevelser, at vogterdrengen ude fra marken, fik lov til at føre sociallovens forskellige bestemmelser ud i livet." I ti år var Carl Larsen tillige kirkeværge ved Nørre Herlev Kirke.

Carl Larsen ser tilbage på sit liv med stor taknemmelighed. Ingen skal fortælle ham "om de gode gamle dage". Han har på sin egen krop følt den fremgang for almindelige mennesker, som det danske samfund gennemlevede i hans liv.

Den anden beretter, Anders Peter Jensen, arbejdede også på Hammersholt Teglværk. Han startede i 1917. På det tidspunkt var han 43

år. "Jeg kunne godt mærke, at det var lidt svært til at begynde med, men jeg klarede mig da. Jeg arbejdede der i 20 år. Det var jo også blevet lidt anderledes med arbejdstiden. De to første år, jeg var der, havde vi 10 timers arbejde, men så blev det lavet om til 8 timer om dagen."

Han fortæller også meget levende om sin barndom og ungdom. Hans forældre var fattige landarbejdere. De havde svært ved at forsørge 6 børn. Nogle af børnene voksede derfor op hos bedsteforældrene.

Allerede som 9-årig kom han ud som vogterdreng. "Jeg fik ikke nogen løn for det. Jeg havde jo kosten, maden altså. Det blev der set meget på, at en stor dreng kunne få maden ude".

Skolegang blev der ikke så meget af: "Jeg kan huske, der var en hel festdag for mig, når manden en enkelt dag - det skete kun fire gange den sidste sommer - efter at vi havde spist davre, sagde til mig: "Nu kan du gå ned og flytte kalvene og fårene, så kan du lave dig til og gå i skole. Jeg kunne godt lide at gå i skole. Det blev jeg meget glad for, men somme tider faldt jeg i søvn, for man var ikke vant til at sidde stille. Men læreren var skikkelig. Han vidste jo godt, hvordan forholdene var".

Senere blev Anders fæstet til en bonde, som ejede Freersløvgård. "Det var lange arbejdsdage, vi havde den gang. Når kl. var 4 om morgenen, kom manden og kaldte os op. Vi var tre som boede i et meget usselt kammer. Det var forkarlen og en stor dreng, som var tre år ældre end mig. Jeg delte seng sammen med karlen. Der var så

mange rotter, så det var helt utroligt, at vi turde ligge der. Jeg kan huske, at en nat var rotterne gået op og havde bidt den anden dreng i næsen og ørerne. Når jeg tænker tilbage på det, synes jeg det var rædsomt. Men vi var ikke så godt vant. Vi tog tingene, som de kom, men godt var det ikke. Jeg er glad for, at mine børn ikke har været ude for det."

Anders Peter Jensen gik også til præst hos Paludan Müller i Hillerød, fordi Hillerød og Nr. Herlev dengang var et pastorat. Heldigvis var det torvedag de dage, børnene gik til præst, så børnene fik lov til at køre med på vogne. Så slap de for at gå de seks km til fods.

"Vi var 57 drenge, og der var lige så mange piger omtrent, men pigerne mødte først efter at drengene var gået."

Anders fortæller om, hvordan han fik sit konfirmationstøj:

"Da jeg nu skulle konfirmeres, måtte manden jo købe mig et sæt tøj. Det var jo lønnen, jeg skulle have for vinteren. Jeg kan godt huske, at jeg var med ham inde i en butik, en dag da jeg var færdig hos præsten, og fik købt tøjet. Hvad det kostede, ved jeg ikke, men det var vist ikke så dyrt. Der boede midt i Slotsgade i Hillerød en hattemager, som hed Sander.

Karsten W.

Der var vi inde, og der købte han en hat til mig, som jeg var meget ked af. Der var sådan nogle pæne kasketter med sådan en blank buet skygge på, som jeg gerne ville have haft, men det var der ikke tale om. Jeg måtte nøjes med en hel bowlerhat.

Konfirmationen blev holdt i Frederiksborg Slotskirke. Vi skulle møde kl. 10 om formiddagen. Manden kørte for min mor og mig derned. Det var en drøj dag. Det varede længe før den gamle præst fik konfirmeret alle de børn. Vi kom ikke hjem før kl. 13 1/2 om efter-

middagen, så vi var både trætte og sultne. Vi fik os en god middag, og jeg havde så fri resten af dagen. Nogen fest var der ikke. Jeg kan heller ikke huske, at jeg fik nogen gaver. Den slags var der ikke så meget af den gang."

Derefter havde Anders skiftende arbejdspladser på bondegårde i nabolaget. Det var hårdt arbejde fra tidlig morgen til sen aften. En periode arbejdede han hos forpagter Langerman, der havde forpagtet statens gårde Faurholm og Trollesminde. Han fortæller bl.a. om karlekammeret: "Karlekammeret var ved siden af hestestalden. Der var en jerndør imellem stalden og kammeret. Der var kun små jernvinduer i, så i tilfælde af ildebrand, havde vi aldrig kunnet komme levende ud derfra. Der var 7 senge derinde med to mand i hver seng, så vi var så tit 14 mand, som lå der og sov om natten. Nu er det jo ikke sådan mere, som vel er. Nu er der ordentlige 2 mands værelser til folkene. Ja, det er godt, at tiderne har forbedret sig."

"Maden vi fik blev serveret i store blikfade. Vi var 4 mand om at søbe af hvert fad. Hvis vi tømte fadet, og vi kunne spise mere, så hamrede vi på fadet med skeerne, og så kom borgerstuepigen og serverede mere."

"Jeg blev forlovet 1896 med en sød lille pige, som tjente på Lade-gårdsmøllen. Den gård er nemlig nabo med Faurholm, hvor jeg tjente to år som karl. Jeg blev gift den 2. april 1897. Vi blev viet i Nr. Herløv kirke, men vi have ingen lejlighed, så vi boede hos min kones forældre, der havde et hus i Nr. Herløv."

Parret fik efterhånden ti børn, 6 drenge og 4 piger.

Familien flyttede ofte. De måtte slå sig ned, hvor der var arbejde at få. Hun arbejdede på gårdene, ofte som malkepige, mens han var landarbejder, skovarbejder eller arbejder på forskellige teglværker.

"I 1905 fik jeg arbejde på Tornevangs Teglværk ved Birkerød. Der var to arbejderhuse med 6 familier i hvert hus. Der fik jeg en lejlighed, som vi flyttede ind i den 1. april 1905. Det var et godt lille teglværk at arbejde på. Vi havde heller ikke mere end 10 timers arbejde om dagen der. Vi havde kontrakt det første år, men så begyndte jo teglværksarbejderne at organisere sig. Vi meldte os i fagforeningen i Birkerød. Så forlangte vi lønforhøjelse, men det ville selskabet ikke gå med til. Så blev der strejke, men det varede ikke mere end 8 dage. Vi fik lavet det om til timeløn med 30

øre i timen, så det blev 50 øre mere om dagen, vi fik. Det var ikke så lidt dengang."

I 1917 fik familien eget hus, som de købte af Anders' svigerforældre. "Sådan gik det til, at jeg blev husejer", fortæller Anders. Der var et lille hus i Nr. Herlev. Samtidig fik han som nævnt arbejde på teglværket i Hammersholt. Hver morgen gik han fra hjemmet i Nr. Herlev til sit arbejde i Hammersholt.

Da han senere fik cykel, blev der bedre tid. "Nu havde jeg jo fået en stor have at arbejde i, så der var nok at forslå tiden med, når jeg kom hjem. Det var ikke altid, at lysten var så stor til at tage fat igen, når jeg kom hjem. Jeg har altid haft akkordarbejde på værket, så der skulle gerne hænges godt i, når man skulle have en ordentlig ugeløn med hjem."

I december 1945 flyttede ægteparret på "De Gamles Hjem" i Nr. Herlev. "Jeg havde fået leddegigt i rygsøjlen og begge hoftelæddene, så jeg kunne ikke passe haven og få noget ud af den, som var noget. Jeg var også nået at blive 72 år, og min kone var 69 år. Vi talte så sammen om at tage op på de gamles hjem. Min hustru syntes, hun var for ung til at komme derop endnu. Hun ville så gerne beholde sit gamle hjem endnu en stund. Resultatet blev, at vi flyttede tilbage til Hammersholt."

tatet blev alligevel, at vi blev enige om at flytte.

... Vi har det så godt her, ja, tænk hvor tiderne har forandret sig, og Gud ske lov til det bedre, især for de gamle mennesker."

Der er med stor respekt, man læser om disse menneskers slid og sløb. *Og det er jo ikke bitterhed, der* præger dem, når de ser tilbage. Tværtimod er de præget af en dyb

taknemmelighed over, at tiderne er blevet bedre. Men det var jo dem selv, der med deres arbejdskraft var med til at skabe de bedre levevilkår i Danmark. Og så skriver de endda i 1955, da Danmark endnu ikke var kommet ind i 60'ernes og 70'ernes voldsomme velstandsstigning.

Kilde: Håndskrevet materiale, 1955, Arbejderbevægelsens Arkiv.

Unipension. Spar i skat i år. Og vælg selv Deres fremtid

Med Unipension får De en skattefordel nu. Og råd til det, De gerne vil i fremtiden.

Opsparing til pension kan give Dem en skattebesparelse på op til 68 kr. for hver 100 kr. De indsætter.

NB: Sidste frist for indskud med skattefradrag i 1990 er den 31. december.

**Sidste frist
31. december**

Min barndoms jul

Af Olfert Andersen.

Min barndom udspandt sig i Nordjylland, hvor mine forældre havde forpagtet et lille husmandssted, som tilhørte landsbyens største gård. Betalingen for forpagtningen bestod i, at vi om sommeren skulle holde øje med og sørge for vand til heste og kreaturer, der græssede på engen. Et arbejde, som vores mor nidkært sørgede for, at vi børn udførte.

Selvom vi aldrig led nød, var familiens levevis i det daglige absolut meget spartansk. Vi var ni søskende, så der var mange munde at mætte. Min moders ynglingsserveringer var tykke skiver rugbrød med knap-ost (kærnemælksost med kommen) eller sopper (rugbrødsterninger med kogt mælk på). Når vi fik kød, var min faders valg-sprog: "små bidder tilkost (kød) og store bidder kartoffel!".

Netop derfor står min barndoms jul i et helt specielt skær, for her blev alle smålige hensyn til økonomien skudt til side.

Julen 1943 står for mig i et helt specielt skær. Derfor har jeg valgt at fortælle om den. Det

startede allerede i den første uge af december. Da vi gik fra skole havde Brugsen lavet juleudstilling. Den fyldte hele det ene af Brugsens to vinduer. Det var en bondegård midt i et snelandskab, og overalt i sneen var anbragt heste, køer, får, grise og høns, alle udskåret i træ. Vi syntes nok, det var lidt mærkeligt, sådan at anbringe dyrene ude i sneen, men flot og spændende var det.

Efter at vi i cirka en uge dagligt havde frydet os over Brugsens flotte juleudstilling, begyndte juleforberedelserne hjemme. Det startede med julebagningen. Primusovnen blev fundet frem, de møj-sommeligt sammensparede liter petroleum blev hældt på primussen,

for nu skulle der bages sirupskager, vanilliekranse og pebernødder. Der bredte sig en salig duft i hele huset. Vi børn fik lov til at være med, men smagsprøver indskrænkede sig til de mest brændte småkager. Min moder var også her den, der havde det store overblik og som overvågede, at alt gik rigtigt til. Alt bagværket blev nøjsommeligt pakket i lufttætte blikdåser og gemt under min moders seng. Og selv i min moders fravær vovede ingen, at forgribe sig på dem.

Cirka en uge før jul oprandt den dag, der gjorde netop julen 1943 til noget helt specielt. Min fader havde netop dette år på forunderlig vis fået anskaffet tre smågrise, som i sommerens løb havde vokset sig store og fede.

Vores nabo, der som bibeskæftigelse slagtede grise for folk og følgelig aldrig hed andet end Slagter-Kristian, ankom hen under aften. Et par af mine ældre brødre var også kommet hjem.

Sammen gik Slagter-Kristian, min fader og brødre i gang med at slagte de tre grise. Vi børn syntes nok, det var lidt uhyggeligt, men vi blev sat i gang med at opsamle grisenes blod og røre i det, til det var koldt. Det skulle bruges til blodpølse.

Min moder havde i flere timer forinden været travlt beskæftiget med at koge vand i gruekedlen til skoldning af grisene. Vandet blev nu fyldt i skoldningskarrene og grisene blev skoldet i det og renset for hår med specielle jern. Herefter blev grisene hængt op og sprættet op. Indvoldene blev taget ud og alle tarme blev renset. Tyktarmene til blodpølse og tyndtarmene til medisterpølse. De slagtede grise blev hængt til afkøling natten over.

Næste morgen, da jeg kom op, sad min store broder, som var ansat ved DSB, ude i køkkenet iført sin uniform. Det var aldrig sket før, så jeg var klar over, at noget helt specielt var under opsejling. Kort efter ankom Slagter-Kristian, og man begyndte at partere grisene og lægge dem i sække. Da to og en halv gris var pakket i sække, blev de læsset på Slagter-Kristians vogn, og af min fader og Slagter-Kristian kørt til toget, hvor min broder tog imod dem i pakvognen og eskorterede dem til Aalborg, hvor han i forvejen havde solgt dem til sine kolleger. For de, som ikke har oplevet denne periode, skal det oplyses, at noget sådant af den tyske besættelsesmagt var erklæret strengt forbudt og derfor var forbundet med stor fare. Dette til trods var der garanteret andre end os, der fik en god jul.

I mit hjem fortsatte juleforberedelserne med fremstilling af blodpølse, medisterpølse, sylte, leverpostej og meget andet. Jeg glemmer aldrig, når vi fik lov til at smage den første blodpølse.

Grisens fedtflomme blev smeltet, og vi fik de dejligste fedtegrever og fedt til krydderfedt og til kogning af de dejligste klejner, en tradition som afsluttede juleforberedelserne.

Dagen før juleaften kom alle vi børn i varmt bad. Det foregik i den store vaskebalje, som til lejligheden var stillet ind i kostalden, for der var der nemlig varmt. Jeg vil ikke sige, at det var vinterens eneste varme bad, men det var det bedste, for der var ikke altid så rigeligt med varmt vand.

Den 24. december oprandt. Vi havde nok bemærket, at antallet af pakker, som specielt min fader hjembragte, var noget større, end vi tidligere havde set. Mine ældre søskende hviskede noget om, at det var grisenes skyld!

Tiden ville slet ikke gå, men min lillebroder og jeg fandt på at kravle op på høloftet og ned i høet. Vi må være faldet i søvn, for pludselig kaldte min moder og sagde, at det var tid til at vi skulle vaskes og klædes om.

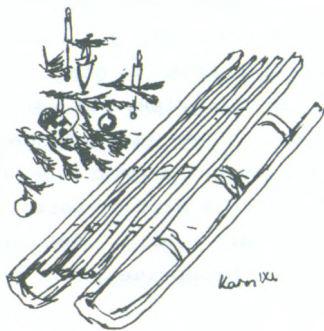
Tidspunktet var kommet. Vi fik lov til at komme ind i stuen, hvor juletræet stod flot pyntet. Hovedretten var naturligvis flæskesteg og rødkål. Jeg kunne ikke fordrage rødkål, og det havde ved et større skuespil lykkedes mig at overbevise alle om, at jeg ikke kunne tåle rødkål, så jeg slap.

Af bare spænding husker jeg ikke, hvad vi fik til dessert, men det var ikke ris á la mande, for man kunne ikke få ris.

Efter maden tændte min fader træet. Det var flot - med hjerter, kugler, glasfugle og med et sindrigt system i toppen med engle, der ved lysenes varme kørte rundt.

Mens vi dansede om træet, sang min moder for med klar røst, og min fader brummede godmodigt med. Den bedste af julens salmer var "Julen har bragt velsignet bud".

Efter at vi - efter vi børns mening - havde danset om træet i flere timer, blev der delt gaver

ud. Der var det år købt gaver hjem fra København. Min broder fik en mekanisk elefant med en propel på snabelen, og jeg fik en abekat, som forgæves forsøgte at komme op på sin motorcykel (den gik forresten i stykker dagen efter). Men det bedste var dog en stor kælk, hvor vi kunne sidde fire på ad gangen. Vi havde aldrig haft en kælk før, og der var faldet en forfærdelig masse sne. Så der blev rigtigt kørt på kælk den jul.

Juledagene stod i det hele taget i familiens tegn. Alle mine brødre, som ikke længere var hjemme til hverdag, var hjemme. Det daglige højdepunkt var julefrøkosten, hvor vi nød alle de dejlige ting, min moder havde tilberedt af grisen med tilbehør i form af rødbeder, syltede agurker og rødkål. Dertil blev der drukket kandevis af skoldhed hvidtøl.

En anderledes julegave

Kender du nogen, der er gravide eller har børn på 0 - 12 år ?
De vil sikkert blive glade for et gavekort til en instruktion i **BABY- ELLER BØRNEMASSAGE** eller til en prøve på **EFTERFØDSELS-MASSAGE.**

Ring til Bente Østergaard, Slettebjerget 145, tlf. 42 25 30 93.

MAHARISHI AYUR-VEDA MOR OG BARN PROGRAM

I Barbara's fodspor

Af Knud Jensen.

Der er altid regnvejr og tåge på Færøerne. Sådan er vist de fleste danskeres opfattelse af de små klippeøer langt oppe i Nordatlanten. Dette udsagn er kun rigtigt, hvis man tager hele øgruppen under ét. Ved at færdes rundt på øerne oplever man en overvældende variation i vejret fra sted til sted. Blot ved at tilbagelægge den korte strækning fra Torshavn til Kirkebø, der ligger på den anden side af fjeldet - afstanden er ca. 6 km i luftlinie - kan man opleve at starte i gråvej, lidt ovenfor byen regner det, og når man kører ind mellem fjeldene er det tåget. Når man runder det sidste hjørne af fjeldet, er man pludselig ude i klart solskin. Sådan skifter vejret meget ofte fra sted til sted.

Vi fik mulighed for at komme til Færøerne i forbindelse med, at Brødeskovkoret var deroppe på kombineret koncert- og ferietur. Vi var der i to uger, hvoraf den første overvejende gik med koncerter, hvorefter de 2/3 af selskabet, der ikke derefter rejste hjem, fortsatte med at opleve færingerne øer.

En tidlig morgen ses Færøerne i lidt afstand som disede konturer over havet. Nogle steder er der

solstriber, som lyser op i den disede og halvskyede morgen. Lidt nærmere begynder øerne at fremtræde i grønne farver, der, når man opholder sig der, ustandselig skifter nuancer i det hele tiden skiftende lys-skygge-spil, og farvespektret går fra sortgrønt over brungrønt til lysegrønt og irgrønt. Ofte kan alle disse farver ses på én gang - ligesom vævet ind imellem hinanden. Det er en ufor-glemmelig oplevelse kort forude at se en fjeldskråning, der pludselig et øjeblik bliver fantastisk stærkt grøn - det virker nærmest som en eksplosion i grønt.

Foruden den grønne farve er også skyerne en fast bestanddel af landskabets karakter. De er der altid. Selv når solen skinner fra en blå himmel, hænger der skyer ned over en eller flere fjeldtoppe i nærheden. Iblandt kan det få fjeldene til at ligne ældre mennesker med kruset, gråt hår. Et øjeblik efter kan skyen tårne sig sortblå op over fjeldet, så dets sider bliver mørke, som var det nat. Kort efter kan skyen blive til en næsten gennemsigtig hviddis.

Når man kommer sejlene ind til Torshavn, ligger Tinganes lige for. På dette næs ligger den æld-

ste del af byen. Gamle sorttjærede træhuse - en del med græs på taget - ligger her tæt, tilfældigt og med smalle, krogede passager imellem, så beboerne til fods kan komme til og fra deres boliger.

Det var denne gamle og meget lille by, præsten Poul Aggersøe - den ene af hovedpersonerne i Jørgen Frantz Jacobsens roman "Barbara" - så, da han for ca. 300 år siden kom sejlen fra København. Synet af den uanselige og fattige by gør ham trist tilmode, men da han kort efter er kommet i land, ser han pigen Barbara; et flygtigt møde, som egentlig kun er en øjenforbindelse af mindre end et sekunds varighed, men borte er tristheden.

Barbara er romanens kvindelige hovedfigur. Figuren er baseret på beretningen om en kvinde, som levede i begyndelsen af 1700-tallet. Hun var en smuk, forførerisk, men ond kvinde, som gerne gjorde sine medmennesker fortrød.

Barbara er en kvinde af meget sammensat natur. Hun er smuk, men letsindig og ubeständig, og dømonisk forførende. Mændene elsker hende og frygter hende. Hun har været gift med præsten på Vidarø, hr. Thomas. Men da troskab er hende et ukendt begreb, er der andre mænd inde i billedet samtidig. Hr. Thomas dør ret hurtigt efter, og nogle mener, at det er

af sorg og græmmelse over Barbara.

Den gamle præstegård ligger der stadig, og man kommer dertil fra Klaksvik gennem to lange, smalle tunneler og over en bro.

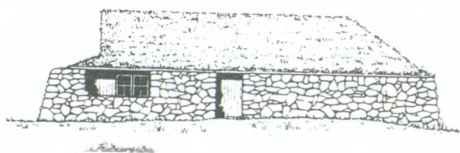
Derefter giftede Barbara sig med præsten på Vågø, hr. Niels, og flyttede ind i præstegården i Midvåg. Hun begyndte snart at tyrannisere ham, hånede ham i folks nærværelse, og mod hans ønske gik hun ofte til dansehuset, hvor så mændene strømmede til. Mange steder på Færøerne har man sådanne dansehuse, hvor unge og gamle ofte mødes iklædt farvestrålende med sølv besatte folkedragter for at danse den særlige Færøske kædedans. Man synger lange, dramatiske sange til dansen, der foregår i et sindigt og roligt tempo, lidt ensformigt, men ret stimulerende grænsende til ekstatisk.

Hr. Niels turde efterhånden ikke være hjemmefra ret længe ad gangen. Med øens udstrækning og med de samfærdselsmidler, der fandtes dengang, var det umuligt at nå hjem samme aften efter besøg i fjernere dele af sognet. Om vinteren kunne det være livsfarligt på aftener med isslag at begive sig op over fjeldene, ja selv over kortere afstande. Hr. Niels insisterede alligevel altid på at tage hjem om aftenen. En sådan aften skred hesten på det isglatte Mid-

våg Sand, og hr. Niels brækkede benet. Ved Barbaras uforsigtighed gik der koldbrand i benet, så i folkemunde var Barbara skyld i Niels's død.

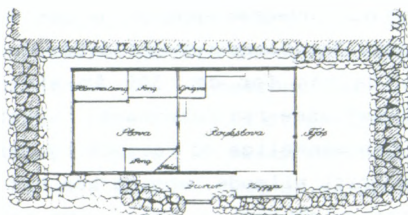
Barbara flytter så ind i præstenkehuset, et lille hus fra 1600-tallet, som ligger højt oppe på fjeldskråningen ovenfor byen. Huset er meget lille. Det er bygget på samme måde som de gamle gårde og huse, der fortsat eksisterer rundt omkring på øerne. Huset er bygget op af tømmerstokke, taget er dækket - først med birkebark og dernæst med græstørv. Udenom huset er det stablet en mur af klippestykker helt op til taget med et mellemrum - en slags hulmur, mellem stensætningen og husets kærne. Stenene er udvendigt beklædt med græstørv. Det enlige vindue er af nyere oprindelse.

Koldvold

Gennem husets eneste yderdør kommer man ind i røystovan - en kombination af køkken, arbejdsrum og opholdsrum. Der er jordgulv og i det ene hjørne er der bygget et stort åbent ildsted - som eneste varmekilde og til madlavning. I taget ovenover er der et lyrehul med primitiv, men stormsikker luk-

keanordning, og i den ene væg er der indbygget en alkove med låger for, hvori tjenestepigen sov. En dør fører ind til den fine stue i den ene ende af huset. Her er der trægulv, og en stor himmelseng fylder godt op i det lille rum. Her sov herskabet.

plan

På den anden side af røystovan - kun adskilt fra denne med en væg af brædder - og med en dør som slet ikke slutter tæt, ligger stalden, hvor ko, hest og nogle får kan opholde sig om vinteren. Det virker ret upraktisk, at alt hvad der skal ind i og ud af stalden skal gennem røystovan, hvor der både laves mad, spises og soves. Der fortælles, at en af præsteenkerne boede her i samfulde 62 år.

Så længe boede Barbara her nu ikke. Desuden opholdt hun sig mest hos moderen i Torshavn. Det livligere liv i byen passede bedre til hendes gemyt end et lille hus højt oppe på en fjeldskråning. Her møder hun så Poul, som hun kaster sine øjne på og vikler ind i en

dæmonisk besættelse ved hjælp af sin skønhed og slet skjulte interesse. Hun er ofte sammen med ham, men midt i det hele - diskret som altid - foretager hun et lille sidespring. Poul må, hvor nødigt han end vil, forlade byen og begive sig til Vågø, men da Barbara dukker op i det rejseselskab, han skal følges med, drager han glad afsted.

De starter turen i robåd (Færøbåd) til Kollafjord. Derfra vandrede de langs elven op gennem Koldjardalen til Leinvatn, hvor de våde og forkomne søgte ly for natten i Leynum-bygden. Barbaras naturlige optræden på turen og et tilfældigt lille glimt af Barbaras dejlighed overbeviser trods indre følelse af faresignaler Poul om, at han ikke kan leve uden hende. Næste dag drager de videre til kysten ved Kvivik, hvorfra de bliver roet over til Vågø.

Selvom vejret var lige så dårligt, gik turen til Vågø betydelig lettere for os. Vi kørte nordpå ad vejen gennem Tågedalen op til den inderste del af Kollafjord og derfra ad vejen forbi Leinvatn og Kvivik til Vestmannehavn, hvor vi tog med færgen over til Vågø. Vi havde ikke brug for at overnatte undervejs og afvente gunstige vejr- eller strømforhold for at komme over sundet. Vi kunne nå at komme frem og se meget af øen og

alligevel være tilbage i Torshavn til aften. Efter at have forladt færgen kørte vi tværs over øen, forbi Sandevåg til Midvåg. Her var kirken låst, men det er heller ikke den samme kirke som på Barbaras tid. Også Præstegården er en anden, og den ligger et helt andet sted. Den nuværende præst skriver digte - på færøsk - så vi har svært ved at læse den digtsamling - dedikeret - som vi fik.

Ovenfor Midvåg ligger Sørvågsvatten, Færøernes største sø, der er flere kilometer lang. Langs denne sø vandrede Poul og Barbara ofte i den første forelskelsens tid. Her kom de i kontakt med de folk, der gravede tørv i området - den daværende næsten eneste form for brændsel. Disse folk var meget præget af den barske natur og de karrige forhold, de levede under. Barbara hjalp kvinderne med at bære de tørre tørv hjem. Tørvene bliver lagt i en høj, firkantet kurvelignende kasse med et bredt bånd som en stor hank. Den blev båret på ryggen med det brede bånd anbragt hen over panden. Pouls nakkemuskler kunne slet ikke klare den belastning. På en bakke bag Rigsombudsmandens domicil står der en statue, der forestiller en kvinde, der bærer en sådan kurv med tørv hjem til byen. Barbara og Poul var også ude ved stedet, hvor søen i en stor fos - Basdalefossen - kaster sig ud i havet dybt nede.

Gåsardalur er en af de få afsides bygder på Færøerne, hvor man endnu må vandre over det høje fjeld - eller sejle - for at komme dertil. Vi sløjfede turen på grund af dårligt vejr. I stedet tog vi tilbage til Midvåg for at se Præstenkehuset. "Kustoden" fortalte interesseret og fremviste med tydelig stolthed gæstebogen med bl.a. Dronningens og Prins Henrik's signaturer.

Her i enkehuset boede Barbara også i nogen tid efter, at hun var fulgt med Poul til øen. Men hun kom dagligt i præstegården, hvor hun hurtigt overtog al præstens skrivearbejde. Hun elskede at lytte, når Poul fortalte, og hun stillede mange spørgsmål og var især optaget af hans udlægning af Jesu ord til den faldne kvinde: "Heller ikke jeg dømmes dig ...". Måske var der i hendes kaotiske indre en anelse af samvittighed.

Efter kort tids forløb gifter de sig. Brylluppet foregår i Torshavn i den store Havnekirke, som var byens eneste kirke. Nu er der også den nye, moderne Westurkirke, hvis monumentale, trekantede kobberspir rager op over byen som et vartegn.

Efter brylluppet blev de nygifte i nogen tid hos familien i byen. Samtidig vender Torshavnspræsten Wenzel Heyns søn, Andreas, tilbage

til sin hjemby fra København, hvor han havde studeret, men ikke fuldført studiet.

Han møder Barbara, der ubestændig som hun er, sørger for at det gentager sig så ofte som muligt, og hun har slet ikke tid til at tage tilbage til Vågø. Poul er meget foruroeligt over dette, og han må til sidst gennemtvinge hjemturen.

I den følgende tid er alt tilsyneladende idyl mellem dem. Men snart begynder Barbara at bebrejde Poul, hvis han lader hende være alene hjemme. Det får ham til at udsætte sine besøg i de fjernestliggende dele af sognet, indtil det ikke kan udsættes længere. 2. juledag er sidste frist for besøget på Myggenes. Han må tage afsted juledag, men lige før jul dukker Andreas Heyn op på øen, så det er med bange anelser Poul tager afsted.

I sundene mellem øerne forekommer der ofte kraftige strømme, som selv skibe med god maskinkraft vanskeligt kan passere. Vi oplevede strømmenes sydende hvirvlen og legen tagfat med postbåden ved anløbspladserne på Svinø og Fugleø, og da vi på hjemturen fra Vågø ventede på færgen, så vi hvordan den langs den modsatte kyst sejlede langt forbi fæргеlejet på vor side, og først da den var kommet langt sydpå, vendte den og satte

kursen mod Vågøs kyst. Men inden den nåede helt over, havde strømmen drevet den sidelæns så langt, at den lige netop kunne nå ind til færgeløjet. De værste strømforhold findes omkring Myggenes.

Poul får forrettet sine opgaver på Myggenes og skal netop til at hoppe ombord i båden, som skydsmændene, kæmpende med den kraftigt tiltagende strøm, forsøger at få til at lægge tæt nok til landingspladsen. I samme øjeblik kommer en af øens beboere og beder Poul om at foretage en hjemmedåb. Poul kan ikke undslå sig. Netop da er chancen for at komme ombord forpasset, og med visheden om den uafvendelige katastrofe for sit ægteskab ser han båden forsvinde over mod Vågø. - Det viste sig iøvrigt, at barnet endnu ikke var født!

Dengang kom præsterne kun 1 - 2

gange om året til de fjernere dele af deres sogn. Det betød, at den stedlige befolkning måtte indrette sig på at få udført de kirkelige handlinger på de tidspunkter, præsten var der. Det påhvilede kirkens degn - og gør det endnu - i præstens fravær at oplæse søndagens prædiken fra en stor prædikesamling. Barsedåb, bryllupper og altergang måtte afvente præstens tilstedeværelse. Ved dødsfald satte man kisten i graven, men man nøjedes med kun at dække den lidt for senere at kaste graven helt til, når præsten havde foretaget den rituelle jordpåkastelse. Præsten i Midvåg er fortsat præst for Myggenes og hele Vågø, men nu kan der rekvireres helikopter, hvis der ikke kan sejles.

Da Poul 11 dage senere kan vende hjem, er Barbara og Andreas borte. Nedbrudt, forkommen og halvvejs gal af sorg sætter han straks efter dem. Det var blevet meget dårligt vejr, så han må tvinge nogle mænd til at ro sig over vandet. Det blev en livsfarlig færd, og kun på et hængende hår nåede de om aftenen i land helt ned ved Kirkebø. Her får Poul en mand overtalt til at vise sig vej over fjeldet. På vej opover blæser deres lygte ud. De kommer bort fra hinanden, og Poul kommer bort fra stien. Usikker på retningen begiver han sig udover en fjeldslette, der er oversået med sten i alle størrel-

ser, og hvor der er mange moser og småsøer. Ofte falder han over sten eller i moser, men rejser sig og haster videre, slår sig, når han ramler imod store sten uden at ænse det. At nå frem til Barbara er hans eneste tanke.

Inger og jeg har selv gået henover denne fjeldslette. 6 timer tog turen - i dagslys. Over lange strækninger måtte vi balancere hen over stenfyldte områder, og mange gange måtte vi gå omveje for at komme udenom søer og moser eller finde et passende sted at komme over et vandløb. Vi hørte også den lyd, der tilsidst ledte Poul i den rigtige retning - havets brænding mod fjeldets fod langt nede. Når man på det fjeld har havet til højre, er man på vej til Torshavn.

Beskidt og forslået træder Poul ind i dansehuset. Barbara tager kærligt imod ham, som om intet var sket. Hun opfører sig som en eksemplarisk hustru. Næste morgen forlod hun ham, idet hun lovede ham at komme tilbage, men hun kom aldrig. Galskab tog magten over

Poul, så han raserede og brændte det hus, hvor Andreas og Barbara plejede at holde til. Lovens håndhævere satte ham i fængsel. Hans liv var ødelagt. Hans præstegerning var slut.

Pastor Wenzel Heyn tvang nu sønnen til at rejse tilbage til København, uden at Barbara fik noget at vide om det. Men tilfældigt så hun ham på skibet, da det sejlede ud af havnen. Hurtigt fik hun overtalt nogle mænd til at ro sig ud til skibet, så hun kunne rejse med ham, men ligesom det så ud til, at de kunne nå det, blev skibet skjult af en tæt tåge. Hun var slået. Bedraget på samme måde, som hun selv havde gjort det.

Færøerne har mange andre skønne steder end der, hvor Barbara færdedes, og vore uovertrufne guider, Lisbeth og Carsten, sørgede for, at vi fik set og oplevet mest muligt af det. Når man får det, man ser, sat i historisk perspektiv og befolklet af historien om de mennesker, som færdedes der, bliver det en interessant oplevelse.

Med Bedste i jernalderen

Af Karen Hansen fortalt til
E. Andersen og H.K. Ejlskov.

Lejre er et historisk-arkæologisk forsøgscenter. Det er en selvejende institution, stiftet i 1964, med det formål at drive forskningsvirksomhed til belysning af fortidens materielle og sociale kultur.

Hvordan mon det var at leve i jernalderen for 2000 år siden? Det kan man få et indtryk af, hvis man er blandt de heldige, der bliver godkendt som beboere i et af jernalderhusene på Forsøgscentret i Lejre ved Roskilde.

Karen Hansen (tidl. Kollerød) har prøvet det i sommeren 1989. På det tidspunkt var hun næsten 73 år. Det startede med, at barnebarnet

Maria på 11 år havde besøgt centret og syntes, at det var en spændende oplevelse. Hun snakkede med sin faster Hanne og onkel Kurt om det, og det resulterede i, at Hanne skrev til forsøgscentret og spurgte om mulighederne for et ophold. Svaret var positivt. Man skulle stille med en familie på 4-5 personer, så Hanne spurgte sin mor, om hun ville være 4. mand. Det syntes hun lød utrolig spændende og havde ingen betænkeligheder. Hun havde før besøgt stedet og havde også læst om det.

Den 25. juni drog så den forventningsfulde "familie" afsted til Lejre. Her blev de modtaget af centerfolkene, som fortalte om stedets reglement og gav nogle få gode råd. Man skulle gøre sig klart, at man var en del af udstillingen, og at der var publikum på hver dag fra kl. 10-17. I det tidsrum skulle man, så vidt muligt, agere jernaldermenneske. Så fik de udleveret husgeråd: lerkrus, lurfade, træskeer, et par hjemmesmedede jernknive (til at skære større ting itu med, de måtte gnave af kødet) samt korn (hvede og byg), 1 kop salt, 1 glas honning (forbrug til hele ugen). Derefter blev de iklædt jernalder tøj. Pigerne fik kjortler, et lille stykke stof vævet rundt som et

rør. Det trak man så over hovedet, indrettede længden med et stort ombuk foroven og fæstede det med nåle på skuldrene. En uldsnor om livet fuldendte værket. Enkelt og praktisk - de var til at vokse i. Mandsdragterne var en kofte og et par bukser. De var ikke efterligninger af originale dragter, idet der ikke er fundet sådanne. På fødderne fik de sko lavet af et stykke skind med huller i kanten. De blev holdt sammen med skindstrimler.

Og så var familien klar til at overtage huset. Det var lerklinet, med stråtag og med lerstampet gulv. Midt på gulvet var bålet og i loftet var en lyre, så røgen kunne komme ud. Det virkede ud-

mærket på nær én dag, hvor der var "pålandsvind". Da følte de sig ikke solbrændte, men røgede.

I den ene ende var der sovepladser. Lerforhøjninger med senge af rafter. Sengeklæderne var stråmætter og fåreskind. (Det var tilladt, lidt diskret, at benytte mere moderne tæpper som supplement). Man sov dejligt i sengen, selvom musene puslede i brændestakken ved siden af. Det kunne selvfølgelig også være udslag af, at alle var utrolig trætte om aftenen af det uvante liv.

Sengene blev også brugt som siddepladser samt til at gemme sine nutidige ting i, så tasker m.v. ikke ødelagde billedet af jernalderidyl. I husets anden ende var stalden. Der var en dyng halm, men dyrene sov dog ude. Det var jo sommer. Hønsene kunne godt lide at gå ind i huset; omkring gruttestenen lå som regel lidt spildt korn, som de pikkede op; desuden kunne de godt lide at lægge æg i halmen. Når de så begyndte med deres "har lagt æg-klukken", gik jagten på at finde æggene. Karen har boet på landet det meste af sit liv, og fik givet noget af sin erfaring videre, så man fik lagt en høne på æg for senere at få udruget kyllinger - til stor fryd for de besøgende.

Om morgenen startede man med at

tænde bålet. Der var strenge ordrer om, at det ikke måtte brænde for højt. Der var i huset en meget moderne, rød håndsprøjte; den passede ikke rigtig ind i interiøret, men var ganske rar at have ved hånden. Bålet måtte iøvrigt aldrig forlades. Når bålet var i gang skulle grøden koges.

- Af hvad? - Mel selvfølgelig. Men der var bare ikke en pose mel, men kun korn, der skulle males på den store gruttesten. En håndfuld korn i hulningen og så gnide med den lille sten oveni til det var mel. Ingen var på forhånd klar over, hvilket arbejde det var. Ganske vist var man blevet rådet til at starte tidligt, men det tog utrolig lang tid at male bare en håndfuld, og der skal trods alt noget til, når man skal mætte 4 mennesker. Karen indrømmer da også, at de var noget sultne, da de gik i seng den første aften.

Udenfor huset stod ovnen. Den var bygget af kampesten og havde græs på toppen. Der blev fyret direkte i den, og når den var meget varm, blev alle gløder raget ud og brød m.v. sat ind. Så blev trælågen, der havde ligget i vand for at kunne slutte tæt, sat i, og så blev der tætnet med ler i kanten. Og så var det om at vente i spænding et par timer, så var der nybagt brød, steg eller hvad det nu var, man havde puttet i ovnen.

De første brød blev lidt hårde, fordi de ikke havde nogen surdej. Familien var sommerens første beboere, så derfor var der ingenting, men de lærte hurtigt at gemme en klat dej, og lod' da også noget ligge til deres efterfølgere.

Men normalt blev maden lavet ved bålet inde i huset. Man kogte maden i lerkrukker. De stod i udkanten af bålet, og måtte vendes med passende mellemrum, for at maden kunne koge. Det var en speciel teknik, men den kunne læres.

De kogte høns til suppe med krydderurter plukket i marken, kogte grød, stegte lever i skræppeblade (det blev nu lidt hårdt) og ri-

stede lever mellem pinde (Kurts opfindelse).

En dag røgede de sild sammen med naboerne. Kurt og naboen havde et rædsomt arbejde med at rense alle sildene. De andre plukkede en masse brændenælder til at putte på ilden, for at give mere røg og for at give aroma. Alle lugtede fælt af røg. Om aftenen blev det et voldsomt tordenvejr, så rykkede alle ind i huset og spiste sammen, dels var det hyggeligt og dels er røgede sild noget roderi og giver en masse affald, så det var praktisk at samle affaldet et sted, fordi det var svært at rengøre krukkerne bagefter. Karen griner ved tanken om, at hun sad inde i huset i bælgmørke og følte sig frem til, hvad hun kunne spise af silden.

Mælken fik man fra geden, som havde 2 små kid. Karen var fuldbefaren malker, men blev dog noget skuffet over sine præstationer i starten. Så opdagede hun, at børnene stod og underholdt og fodrede geden, mens hun malkede, og kunne bedre forstå sit ringe resultat. Når man malker, skal dyret være i ro og tygge drøv, så det kan "lægge mælken ned". Så måtte børnene holde sig på afstand indtil seancen var overstået. Geden var ikke særlig samarbejdsvillig. Der måtte én til at holde bagbenet samt mælkekrukken, mens Karen malkede.

Væltede mælken ud på jorden, fik man ikke noget den dag. Mælken blev drukket - den smagte dejligt - eller Hanne lavede ost, som hun blandede med krydderurter, f. eks. engmynte, kvan og nælder.

Vandet var lidt af et problem. Det blev hentet i træspande ved en hane udenfor lejren, ca. 1/2 km's vej væk. Der kunne være ca. 7 l i hver spand, men spandene var af træ, og de var næsten lige så tunge som vandet. Så selv med åget var det en drøj opgave, så der blev sparet gevaldigt på vandet. Det var også en svær opgave at få vasket op. I vor moderne tid er vi jo forvante med alskens rengøringsmidler, og i Lejre havde de kun vand, varmt og koldt. Det var meget svært at få krukken, der var brugt til smørkærning, ren. Til sidst fandt de på at koge morgengrøden i den, så fik man lidt smørsmag i grøden og krukken var nemmere at få ren. Også sien fra ostefremstillingen var ret umulig

at få ren. Til sidst måtte Hanne bede om et stykke vævet stof til at lægge i, for at hullerne i lersien ikke blev tilstoppede med ostemasse.

Man var som tidligere nævnt et led i udstillingen fra kl. 10-17. Det var både spændende og til tider lidt belastende hele tiden at skulle være til rådighed for spørgsmål - både indlysende og andre, mere morsomme. "Hvad er klokken i jernalderen?" blev Karen spurgt af en årvågen turist, og med røde kinder skyndte Karen sig at lægge armbåndsuret, det var svært at huske at være jernaldermenneske hele tiden. De små børn var de sjoveste. Nogle blev nærmest bange, fordi det var rigtige mennesker, der kunne tale. "Se, der går én af dem!" råbte en lille fyr, og Karen følte sig som en abekat i Zoologisk Have.

Der var lidt langt til toiletterne (ca. 1/2 km); når der ingen turister var, kunne man godt gå "en tur i buskene", men den gik ikke, når der var udstilling. Engang imellem kunne man dog godt nyde en udflugt til toiletterne, når man trængte til at være lidt privat.

Hvis man ønskede lidt afstand, f.eks. hvis de spiste og ikke brød sig om at have fremmede "midt i maden", satte de en "turistsnor" op. Den betød "hertil og ikke

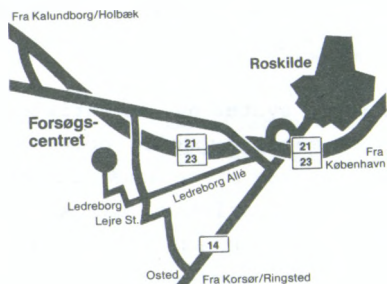
længere". Men folk brokkede sig nu, hvis den var sat op for længe. Publikum havde til tider ringe forståelse for, hvad de kunne gå eller sidde på. De satte sig bl.a. på gruttestenen, hvor der trods alt blev malet korn til at spise, og blev forbavsede, når de blev bedt om at flytte sig.

Men Karen syntes nu, at turisterne var en meget hyggelig oplevelse. Og så nød man måske også lidt mere den dejlige stilhed, når klokken blev 17, og man satte sig ved den store sten udenfor huset for at spise eller i fred og ro skrive i dagbogen, som man havde pligt til at føre, både hvad angår erfaringer og oplevelser. Det var iøvrigt en kær pligt.

Der er meget mere end jernalderlandsbyen i området. På et udsigtspunkt ligger der f. eks. en meget stor danselabyrint. Der kunne være ca. 200 personer i den ad gangen. Der var en meget smuk udsigt derfra. Den første aften besøgte familien stedet og enedes om, at der skulle man op hver aften, for at nyde udsigten. - Det blev bare ikke til noget. Når det blev aften, havde ingen energi til at kravle så mange unødige skridt. Jo, det var et hårdt arbejde, bare at bjerpe sin egen mad hver dag (og her fik man endda kødet udleveret).

Da ugen var til ende måtte hver

tage til sit. Marias forældre bød på nutidigt smørrebrød, der blev serveret på rigtige tallerkener med bestik og serveret ved et rigtigt bord - spegepølse og hvid løgsost på rugbrød og kaffe!! Herligt!

1989-sæsonens alderspræsident, Karen Hansen, syntes, at opholdet alt i alt var en utrolig god oplevelse. Det var meget dejligt at være flere generationer sammen, selvom det kræver både tolerance og overbærenhed af alle. Man er meget tæt på hinanden. Og så var det billigt. Karen brugte 4 kr. på hele ugen (til at ringe hjem for). Det er absolut anbefalelsesværdigt at forsøge sig som beboer i sommerferien, eller man kan deltage i korterevarende aktiviteter via støtteforeningen Forsøgscentrets Venner.

Gode råd til en ung pige

Brugsforeningsbladet 1. årgang, 1928.

Hjemmets opgaver.

Når en ung pige forlover sig og har udsigt til snart at få sit eget hjem, spørger hun sig selv: Er jeg dygtig nok til at føre hus, lave mad, sørge for vask og rengøring?

Nutidens unge kvinder ved godt, at man ikke kan styre et hus efter en kogebog eller efter opskrifter i husmoder-blade, men der må praktisk færdighed og erfaring til, for at det skal gå.

Der er i hvert fald tre veje at gå for at opnå denne absolut nødvendige færdighed:

- 1) Blive hjemme hos moder og lære af hende, 2) søge ud og tage uddannelse hos en anerkendt dygtig husmoder eller 3) tage kursus på en husmoderskole, og det er klogest at befare mindst to af disse veje.

THERMOMATIC

Ny superøkonomisk oliebrænder Små dimensioner Danfoss komponenter

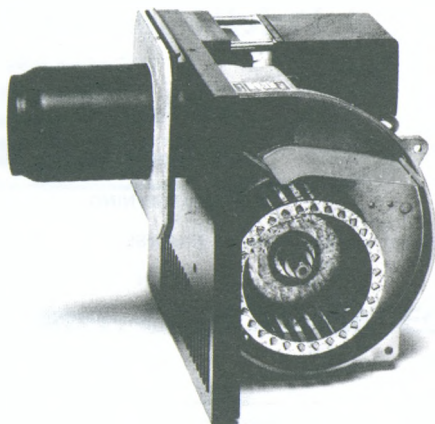
Denne superøkonomiske
oliebrænder koster kun
kr. 4.190 incl. moms
og montering.

Vagt i perioden:

1. november til 31. marts

alle dage

fra kl. 7.00 til 22.00

**Smedemester Bent Sørensen ApS
Hammersholt 3400 Hillerød tlf. 42 26 64 47**

**Velkommen i
SALON
GRANHØJ**

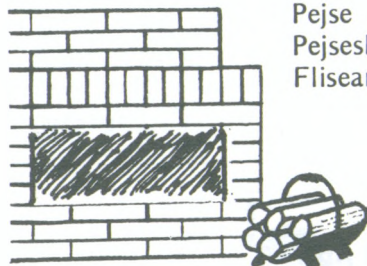
Tlf. 42 254375

**Deres frisør i Ny Hammersholt
Birgit Nielsen, Granhøj 1
Ny Hammersholt**

Lukket mandag og onsdag

PMP
Software

- PROJEKTLÆDELSE
- RÅDGIVNING
- ANALYSE
- DESIGN
- PROGRAMMERING
- IMPLEMENTERING
- DATAKOMMUNIKATION
- KONVERTERING
- SYSTEMPROGRAMMERING
- SYSTEMOPTIMERING

SPECIALE:

Pejse
Pejseskorstene
Flisearbejder

WILLY NØRHEDE

MURERMESTER

ALT MURERARBEJDE UDFØRES

Til- og ombygninger - Isolering

Mosevej 12 · Ny Hammersholt

Telf.: 42 26 45 36

Vi klarer det hele!

*Alt landbrugsarbejde
udføres*

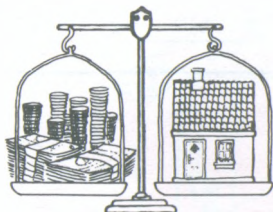
TOTALPASNING AF LANDBRUG KOED HANSEN

Storbæksgården
Brødeskovvej 7
Hammersholt, 3400 Hillerød

 42 27 29 37

BRUG DIN LOKALE, STATS AUT. EJENDOMSMÆGLER

med den personlige betjening,
hvis du overvejer at sælge
eller belåne din ejendom

Den lokale fagmand

Kaj Albrechtsen

statsaut. ejendomsmægler
og valuar, m.d.e.

Nordbakken 3, Ny Hammersholt

Tlf. 42 26 00 22

MEDLEM AF

FAGLIG
SIKKERHED
ØKONOMISK
TRYGHED

Gå til fagmanden

Alt indenfor

brudebuketter
dekorationer/buketter
borddekorationer
kranse og bårebuketter
kistedekorationer

Medlem af Interflora.

BLOMBERGS BLOMSTER

Frederiksværksgade 15
3400 Hillerød

42 26 00 91

PMP Software

**- ET AF DANMARKS LEDENDE
KONSULENTELSKABER**

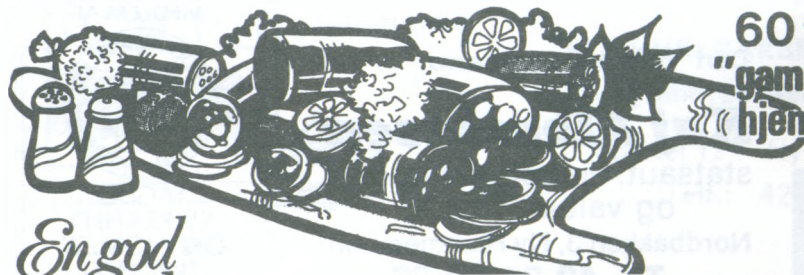
etableret i 1980

tal med

Poul Prindahl/Mogens Lund Sørensen
på 42 52 77 66

gdb-konsulent

Pølsefest

**60 forskellige
"gammeldaws"
hjemmelavede
pølser**

*En god
gaveide*

ZØFTING LARSEN
SDR. BANEVEJ 16 · HILLERØD · TLF. 2610 96

tænker De på
kørekort, - så lær
det hos

**Esther Dalsgård
Christensen**

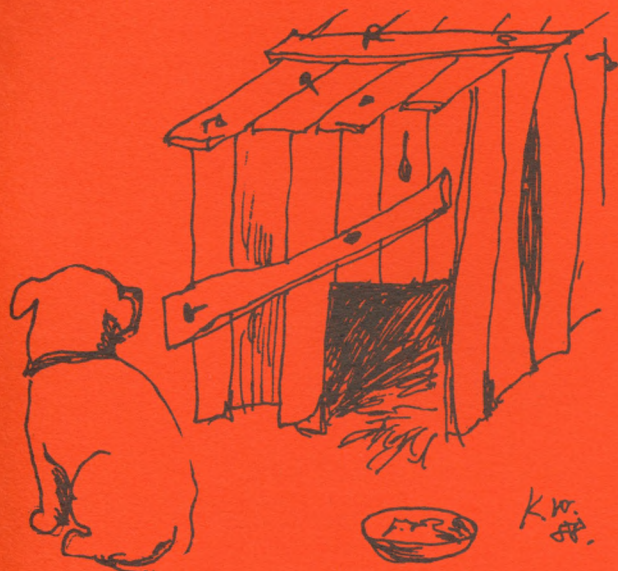
Gl.Frederiksborgvej 39
Ny Hammersholt

320 I

42 26 66 47

automatisk telefonsvarer

LAD HELLERE
FAGMANDEN

Tømrermester
Knud Funder
Bygningsservice

42 26 50 30

-en go' varm jul

**SVIGTER
OLIE- ELLER
GASFYRET**

**Ring til:
42 26 64 47**

**Tilbud uden
forbindende
på alt VVS-arbejde**

**Alt i
VVS og
smede-
arbejde**

**Smedemester Bent Sørensen ApS
Hammersholt 3400 Hillerød tlf. 42 26 64 47**